

SEANCES DU MERCREDI 22 FEVRIER 1989  
VERGADERINGEN VAN WOENSDAG 22 FEBRUARI 1989ASSEMBLEE  
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU SOIR  
AVONDVERGADERING

## SOMMAIRE:

## COMPOSITION DE COMMISSIONS (Modification):

Page 1754.

## PROJET DE LOI ET INTERPELLATION (Discussion):

Projet de loi contenant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1988 — Crédits: Coopération au Développement.

Interpellation jointe de Mme Aelvoet au ministre de la Coopération au Développement sur « le rôle de la coopération au développement dans les relations belgo-zaïroises ».

Discussion générale (Reprise). — *Orateurs*: MM. Egelmeers, De Belder, Mme Aelvoet (interpellation), MM. Verschueren, Barzin, Hasquin, M. A. Geens, ministre de la Coopération au Développement, p. 1754.

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1988-1989  
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1988-1989

## INHOUDSOPGAVE:

## SAMENSTELLING VAN COMMISSIES (Wijziging):

Bladzijde 1754.

## ONTWERP VAN WET EN INTERPELLATIE (Beraadslaging):

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1988 — Kredieten: Ontwikkelingssamenwerking.

Toegevoegde interpellatie van mevrouw Aelvoet tot de minister van Ontwikkelingssamenwerking over « de rol van de ontwikkelingssamenwerking in de Belgisch-Zaïrese relaties ».

Algemene beraadslaging (Hervatting). — *Sprekers*: de heren Egelmeers, De Belder, mevrouw Aelvoet (interpellatie), de heren Verschueren, Barzin, Hasquin, de heer A. Geens, minister van Ontwikkelingssamenwerking, blz. 1754.

PRESIDENCE DE M. HENRION, VICE-PRESIDENT  
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER HENRION, ONDERVOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.  
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 20 heures.  
De vergadering wordt geopend te 20 uur.

COMPOSITION DE COMMISSIONS

*Modification*

SAMENSTELLING VAN COMMISSIES

*Wijziging*

**M. le Président.** — Le bureau est saisi d'une demande tendant à remplacer, au sein de la commission de la Justice, M. Van Thillo par M. Pede comme membre effectif.

Bij het bureau is een voorstel ingediend om in de commissie voor de Justitie, de heer Van Thillo te vervangen door de heer Pede als effectief lid.

Pas d'opposition?

Geen bezwaar?

Il en est ainsi décidé.

Dan is aldus besloten.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN, BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1988 — KREDIETEN: ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

*Hervatting van de algemene beraadslaging*

TOEGEVOEGDE INTERPELLATIE VAN MEVROUW AELVOET TOT DE MINISTER VAN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING OVER «DE ROL VAN DE ONTWIKKELINGSSAMENWERKING IN DE BELGISCH-ZAIRESE RELATIES»

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES, DU COMMERCE EXTERIEUR ET DE LA COOPERATION AU DEVELOPPEMENT DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1988 — CREDITS: COOPERATION AU DEVELOPPEMENT

*Reprise de la discussion générale*

INTERPELLATION JOINTE DE MME AELVOET AU MINISTRE DE LA COOPERATION AU DEVELOPPEMENT SUR «LE RÔLE DE LA COOPERATION AU DEVELOPPEMENT DANS LES RELATIONS BELGO-ZAÏROISES»

**De Voorzitter.** — Wij hervatten de algemene beraadslaging over het ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1988 met de voortzetting van de bespreking van de budgettaire gegevens over de kredieten «Ontwikkelingssamenwerking», waaraan de interpellatie is toegevoegd van mevrouw Aelvoet tot de minister van Ontwikkelingssamenwerking over «de rol van de ontwikkelingssamenwerking in de Belgisch-Zairese relaties».

Nous reprenons la discussion générale du projet de loi contenant le budget du ministère des Affaires étrangères du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1988 par la poursuite de l'examen des données budgétaires relatives aux crédits «Coopération au Développement», examen auquel est jointe l'interpellation de Mme Aelvoet au ministre de la Coopération au Développement sur «le rôle de la coopération au développement dans les relations belgo-zaïroises».

Het woord is aan de heer Egelmeers.

**De heer Egelmeers.** — Mijnheer de Voorzitter, ik herinner mij het debat over de begroting 1987 dat 's namiddags werd afgebroken wegens het ontslag van de regering. Ik hoop dat de huidige regering morgen haar ontslag niet moet aanbieden.

Tussen de bespreking van de begroting 1987 en vandaag heeft een regeringswisseling plaatsgehad. Ik hoop dat de huidige bewindsmensen een andere visie hebben op ontwikkelingssamenwerking. Dat moeten we echter nog afwachten. We zullen dat beter kunnen evalueren bij de discussie over de begroting 1989.

Ondertussen heeft de regering niet stilgezeten. In een bekend vakblad lees ik dat de Ministerraad heeft besloten de leningen aan vreemde Staten opnieuw in de begroting in te schrijven, nu in de begroting van Financiën. Het opnemen van die leningen in een begroting is positief.

Wanneer nu nog kan worden verkregen dat dit in de begroting van Ontwikkelingssamenwerking gebeurt in plaats van in de begroting van Financiën is de slag helemaal gewonnen.

In de commissie heb ik bij de bespreking van de begroting 1988 gezegd dat ik in openbare vergadering uitgebreider zou terugkomen op het verslag van Unicef, dat de bron is voor heel mijn verder betoog. Ik zal de zienswijze van de heer James Grant, de directeur-generaal van Unicef, trachten te verwoorden en ons beleid eraan te toetsen.

Vermits ik tot de meerderheid behoor, is het niet mijn bedoeling de demagogische toer op te gaan. Ik vind het verslag van Unicef, waar ontwikkelingssamenwerking wordt toegespitst op de kinderen, waarin moedige verklaringen zijn opgenomen van de heer James Grant, inhoudelijk van zo'n groot belang dat ik het niet onbesproken kon laten voorbijgaan. Ik ben in de Senaat toch reeds twaalf jaar bezig met ontwikkelingssamenwerking.

Ik heb de naïeve hoop dat de regering samen met ons de lering zal halen uit dit verslag en duidelijk zal preciseren welke politiek zij wil voeren.

Ik neem aan dat alle parlementsleden het Unicefverslag hebben gekregen. Ik raad hen aan het te lezen en te herlezen zoals een wekelijks evangelie, opdat zij zich concentreren op de essentie van wat ontwikkelingssamenwerking moet zijn.

Het verslag van de heer Grant heeft als titel: *Echte hulp voor echte ontwikkeling*. Men kan zich geen betere titel inbeelden voor gelijk welk werk over ontwikkelingssamenwerking.

Het verslag gaat uit van een ontgoocheling over de verkeerd besteedde hulp, maar spreekt uiteindelijk enthousiast over mensen die nog idealisme kunnen opbrengen voor ontwikkelingssamenwerking.

Ik neem aan dat de heer Grant is ontgoocheld te moeten vaststellen dat in vele ontwikkelingslanden de geboden hulp niet altijd de belangen van de armsten onder de armen behartigt. Wij hebben hier niet te maken met louter fraseologie of een geromanceerde weergave van de feiten; dit is de nagel op de kop treffen.

Verder geeft de heer Grant zeer praktische voorbeelden van verkeerd besteedde hulp: te veel hulp gaat naar de industrie in plaats van naar de landbouw; te veel hulp gaat naar de ziekenhuizen in plaats van naar de gezondheidscentra en te veel hulp gaat naar de universiteiten in plaats van naar de lagere scholen. In drie regels geeft hij de reële toestand weer op deze drie domeinen.

Ik ben er zeker van dat de heer Grant daar zeker niet mee bedoelt dat alle universiteiten en ziekenhuizen moeten worden uitgesloten van een ontwikkelingsbeleid, maar wel dat de landbouw absolute voorrang moet krijgen op industriële initiatieven.

Hij meent nog idealisme te ontwaren bij mensen die bereid zijn iets te doen aan de ziekten, de honger en het analfabetisme, en dit idealisme positief om te zetten. Verder reageert de heer Grant tegen het negativisme dat hij noemt «een mogelijke corruptie van bepaalde regeringen van ontwikkelingslanden».

Unicef is een instelling die wel voldoende gewapend is om dergelijke uitspraken zwart op wit te bewijzen en heeft de moed om na zoveel jaren hetgeen is scheefgetrokken inzake ontwikkelingshulp aan de kaak te stellen. Dit komt in hoofdzaak door een gebrek aan duidelijke afspraken.

Dat geldt ook voor ons land.

Wanneer naïviteit betekent eerlijk zijn wens ik in deze aangelegenheid naïef te blijven, en wens, wellicht naïef, dat er bij alle partijen en regeringen een consensus tot stand komt over de besteding van de ongeveer 0,5 pct. van het BNP. Ook over het streefcijfer van 0,7 pct. van het BNP bestaan misverstanden. Dit cijfer moet normaal over drie jaar worden gehaald.

Volgens Unicef moet elke frank ontwikkelingshulp worden besteed aan de armsten onder de armen. Slechts wanneer wij hun de voorrang geven kunnen wij spreken van hulp die werkelijk bijdraagt tot de ontwikkeling. Dit vereist het engagement van politici. Wij, Belgische politici, moeten ons engageren, liever vandaag nog dan morgen, om de ontwikkelingssamenwerking op een ander spoor te zetten. Er werd hier reeds terecht op gewezen — en dit is niet louter een goedkoop middel om de bevolking te sensibiliseren — dat kinderen beneden de vijf

jaar een bijzondere plaats moeten krijgen in dit hernieuwd ontwikkelingsbeleid.

Rapporten met zulke inhoud van gewaardeerde instellingen als Unicef kunnen wij niet zomaar naast ons leggen. Wij moeten daar lessen uit trekken.

Wat hier wordt gezegd is niet onbelangrijk, mijnheer de minister. Tenslotte moeten wij al dan niet uw begroting aannemen. Ik wil geen twijfel zaaien omtrent mijn houding ter zake, maar ik wens hier toch te vernemen of de regering — naast de passus in de regeringsverklaring waar wordt bepaald dat via een driejarenplan de ontwikkelingshulp zal worden opgedreven tot 0,7 pct. van het BNP — ook de aanbevelingen van Unicef ter harte neemt. Dit is niet zo moeilijk aangezien in het gedeelte van de regeringsverklaring dat handelt over de ontwikkelingssamenwerking reeds enkele ideeën worden vertolkt die ook door Unicef worden verdedigd. Wij moeten de moed opbrengen om als politici in ons land eenparig te beslissen het ontwikkelingsbeleid om te buigen. Wanneer wij dat kunnen tot stand brengen kunnen wij ook het afsluiten van handelsovereenkomsten met meer ontwikkelde derde-wereldlanden verdedigen.

Het heeft me genoeg gedaan vast te stellen dat er nu ook mensen van mening zijn dat Ontwikkelingssamenwerking en Buitenlandse Handel op een parallelle wijze moeten worden benaderd. Dit wil niet zeggen dat ze in elk ontwikkelingsland parallel moeten worden aangepakt, maar dat we een goede keuze moeten maken. Vaak valt er niet veel te kiezen. Jammer genoeg is met de armste landen geen handel te drijven omdat ze hiertoe de mogelijkheid niet hebben. Bijgevolg blijft er voor de armste landen slechts één mogelijkheid, namelijk kunnen rekenen op onze ontwikkelingshulp. Ter plaatse kan dan worden bepaald welke projecten de voorrang moeten krijgen.

Tot besluit leg ik er nogmaals de nadruk op dat ik het volkomen eens ben met het rapport van Unicef. Ik hoop dat België er in de toekomst rekening mee zal houden. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Belder.

De heer De Belder. — Mijnheer de Voorzitter, de positie van de Volksunie inzake ontwikkelingssamenwerking, althans in algemene contouren, ligt vast in twee recente documenten die ik, om te beginnen, in herinnering breng.

Het gaat in de eerste plaats over de tekst van het «Vlaams beraad», die op 24 april 1987 te Antwerpen werd vastgelegd met, ter herinnering, het volgend schema.

De tekst begint met een analyse van de situatie in de derde wereld en daaraan is sedert twee jaar niet veel veranderd. Dus zijn ook de daaruit gedistilleerde doelstellingen voor het beleid nog steeds actueel, evenals de prioriteiten die zowel gelden voor de bi- als voor de multilaterale politiek. Ook het laatste hoofdstuk over de niet-gouvernementele organisaties is niet gevoelig veranderd.

Er valt wel iets aan te merken op het deel dat gewijd is aan de «Structuren en Instrumenten» dat sedertdien door de regeringsverklaring in een ander daglicht is geplaatst, voornamelijk in verband met de regionalisatie van het ontwikkelingsbeleid. De paragrafen over het politieke beleid en over de uitvoeringsstructuren zijn nog steeds actueel.

Dit is voor een groot gedeelte ook het geval met het tweede document, namelijk het 10-puntenprogramma van de Volksunie, al dateert dit reeds van eind 1986. Hier volgt een overzicht van de VU-standpunten:

1. 0,7 pct. van het BNP;
2. Ombuiging naar de basisbehoeften van de armsten;
3. Een steviger Europees beleid;
4. Herwaardering van de NGO's;
5. Het betrekken bij het beleid van de overzeese partners;
6. Eigen prioriteiten voor Ontwikkelingssamenwerking naast Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel;
7. Gelijkwaardige behandeling van de universiteiten;
8. Verdrievoudiging van het bedrag voor informatie;

9. Een Vlaams spoedprogramma waarvan de ingrediënten zijn: deelneming van de Gemeenschappen aan het Fonds voor ontwikkelingssamenwerking en aan het Fonds voor de leningen van Staat tot Staat; overheveling van bevoegdheden naar de Gemeenschappen; een betere taalverhouding in het ABOS, en aan de Vlaamse administratie leren met buitenlandse politiek om te gaan en zich te organiseren;

10. Een Vlaams ontwikkelingssamenwerkingsbeleid: in de uiteindelijke fase treedt iedere Gemeenschap autonoom op.

Het is dus vooral inzake de regionalisering dat zowel de Volksunie als alle andere deelnemers aan het Vlaams beleid van 1987, die zich voor de regionalisering hebben uitgesproken — en dat was wel de meerderheid —, zich hebben aangepast aan het feit dat het huidige regeerprogramma ter zake dus niets bepaalt.

Ik herinner aan het CVP-voorstel tijdens de regeringsonderhandelingen waarbij de multinationale ontwikkelingsamenwerking nationaal zou blijven, terwijl de bilaterale ontwikkelingssamenwerking zou worden geregionaliseerd. Het werd, op initiatief van nogal conservatieve krachten, snel ingetrokken.

In die omstandigheden insisteert de Volksunie op de toepassing van de bestaande wetgeving, onder andere en vooral inzake de werkelijke aanwezigheid van de deelgebieden in de beheersinstanties van ABOS, de fondsen en de adviesraad.

Mijn eerste opmerking is dus dat Gemeenschappen en Gewesten, ieder voor zijn bevoegdheden zo snel mogelijk, en ter uitvoering van de reeds sedert 1980-1981 bestaande wetgeving, bij het beheer en het beleid moeten worden betrokken. In tegenstelling tot wat de wet van 1981 op het ontwikkelingsfonds bepaalt, wordt het beleid, in plaats van meer rekening te houden met de federalisering van het land, steeds meer genationaliseerd. Men merkt dit aan de steeds grotere rol van het MCBB.

Nu stelt de minister een nieuwe procedure voor om de «projectgewijze» goedkeuring door het MCBB te vervangen door een jaarlijkse globale nota.

Ik citeer uit bladzijde 9 van het verslag: «Naar mijn gevoelen zal de regering er meer baat bij vinden indien zij één keer per jaar een globale nota ontvangt met vermelding van de te verrichten uitgaven ten voordele van de ontwikkelingssamenwerking. Daarenboven zou zij na elke gemengde commissie met onze partners uit de bilaterale sector, een nota van de minister van Ontwikkelingssamenwerking moeten ontvangen waarbij hij de krachtlijnen uiteenzet van het beleid dat hij met het betrokken land van plan is te voeren, de gekozen interventiesectoren, en de globale budgettaire enveloppe die hij voorziet voor de betrokken periode.

Daarbij zullen anderzijds de nodige synthesesnota's en de becijferde overzichten voor het begunstigde land gevoegd worden. Deze procedure zou dichter aansluiten bij de wetten en reglementen en tevens gunstig uitvallen voor een soepeler en eenvoudiger beleid.»

Daarbij maak ik volgende opmerkingen.

Zoals reeds is bepaald door het «Vlaams beraad», pleit ik voor een beleidsverklaring en voor een plan op middellange en lange termijn. Ik stel concreet voor dat de politieke partijen zouden onderhandelen om een pact voor ontwikkelingssamenwerking te sluiten voor verscheidene jaren: een soort School-of-Cultuurpact, maar dan voor de ontwikkelingssamenwerking.

Dit zou drie gevolgen hebben: ten eerste, het zou het beleid torsen boven partijbelangen; ten tweede, het zou coherentie verzekeren tegenover onze partners en ten derde, het zou de efficiency verhogen van onze ontwikkelingssamenwerkingspolitiek.

Dit kan echter slechts realistisch zijn als de Gemeenschappen en Gewesten daarbij betrokken worden, tenminste ieder voor zijn bevoegdheden.

In dezelfde geest van efficiency en van strategische ordening op langere termijn — ik meen dat de heer Egelmeeers hiermee zal instemmen — want ik heb hem in dit verband over Unicef ongeveer hetzelfde horen verklaren — moet ook de rol van de adviesraad worden herdacht. Zijn samenstelling moet meer

rekening houden met Gemeenschappen en Gewesten. Zijn middelen — 1,5 miljoen — moeten worden verhoogd. Terwijl wij de voorstellen van nieuwe procedure aanvaarden, zou ik van de minister graag vernemen welke zijn intenties zijn voor de adviesraad. Hij sprak hierover in de commissievergadering van 20 juli.

Mijnheer de Voorzitter, ik heb daarstraks geapplaudisseerd toen mevrouw Hanquet, de voorzitter van de Senaatscommissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, zei: *Nous en avons assez de voter des budgets périmés*. Ik ben het daarmee eens, zoals de meeste collega's die over dit budget van 1988 hebben gesproken. Wij steunen uw demarches tot een aanzienlijke verbetering van de begrotingsprocedure. Dit terzijde.

Zoals de minister heeft gezegd, slaat dit budget op 64 pct. van onze ODA-middelen. Ik maak nog even snel een compliment voor het excellente verslag van de heer Bockstal en ik dank de minister voor zijn kostbare persoonlijke bijdrage in de commissievergadering en voor het interessante werk dat wij daar hebben geleverd.

Ik pleit eerst voor een beter klimaat voor coördinatie tussen de minister van Ontwikkelingssamenwerking en zijn collega's, onder andere de ministers van Buitenlandse Handel en Buitenlandse Betrekkingen, inzake alle DAC-componenten. Sedert 1962 heeft ABOS een twintigtal titularissen gekend met de meest gevarieerde titels. Nu wij een volwaardige minister van Ontwikkelingssamenwerking hebben, en niet meer een staatssecretaris of een combine met het Brusselse Gewest, en dus een volwaardige titularis voor deze portefeuille, is het normaal dat hiermee rekening werd gehouden door de andere regeringsleden in het algemeen en enkele leden in het bijzonder.

In de plaats van op 0,7 pct. staan wij op het ogenblik op 0,38 pct. Dit wil zeggen dat ten minste 16 miljard nodig is om het politieke doel van de huidige legislatuur te bereiken. Dit betekent dus een verdubbeling van het huidige budget! Het zou dus goed zijn dat de minister ons geruststelt en meedeelt hoever de werkgroep, die door de Ministerraad van 28 oktober 1988 werd opgericht, met zijn werkzaamheden ter zake is opgeschoten.

Ik verneem dat het beheerscomité een plan voor de herstructurering van ABOS heeft ingediend, overeenkomstig de regeerverklaring. Daarin zou een nieuwe structuur worden voorgestaan.

Het bestuur zou worden gesplitst in directe hulp, op geografische basis georganiseerd, en indirecte hulp, NGO's, Univ's, multilaterale projecten, enzovoort. Kan de minister reeds mededelen welke elementen van dit plan succes kunnen hebben?

Ondertussen klaag ik met anderen de bestaande toestand aan. De algemene hoge leiding van het ABOS bevindt zich, hetzij in Rome, hetzij op een kabinet, maar zeker niet in de administratie te Brussel, die zo goed en zo kwaad als het kan werkt met de 1 of 2 directeurs-generaal. Dit kan natuurlijk niet blijven duren.

De structuren en methodes zijn absoluut niet meer aangepast aan de taken die ABOS dient te vervullen, rekening houdend met de evolutie van de ontwikkelingssamenwerking. ABOS zou een veel grotere soepelheid moeten hebben om te kunnen inspelen op de dringende en veranderende situaties in het ontwikkelingsgebieden. De gangbare procedures zijn niet aangepast om overzee te werken. Vertraging van jaren wordt opgelopen bij de uitvoering van verbintenissen.

Het werk van het ABOS is in 25 jaar sterk geëvolueerd. Terwijl vroeger enkel experts werden uitgezonden en bursalen werden onthaald, is het ontwikkelingswerk thans veel complexer geworden gaande van *feasibility*-studies naar de verwezenlijking van projecten allerhande. Er is vrijwel geen sector die niet door het ABOS wordt «gedekt»: onderwijs, gezondheidszorg, infrastructuur, landbouw, industrie, energie, watervoorziening, transport; enzovoort. De financieringswijzen zijn ook verruimd.

Waar vroeger enkel met giften werd gewerkt, dienen nu, naargelang van de aard van het te financieren project, eveneens leningen, participaties, kredietlijnen en andere bi- en multilaterale formules te worden ingeschakeld. Andere donoren hebben



deze diversificatie naar nieuwe financieringsvormen al meer dan 10 jaar geleden ingevoerd.

Het ABOS blijft in vele opzichten in gebreke, gedeeltelijk wegens zijn onaangepast statuut en structuur en gebrek aan personeel.

Een statuut van een parastatale instelling, die verantwoordelijk is voor een raad van bestuur die op zijn beurt verantwoording verschuldigd is aan een minister, blijkt op het ogenblik de meest adequate formule voor een efficiënt en modern beheer van de ontwikkelingsamenwerking. Zo dit niet haalbaar is, moet het ABOS absoluut in de mogelijkheid worden gesteld zijn vernieuwde taken in de praktijk uit te voeren.

Dit houdt in: het invoeren van nieuwe werkmethode waarin het partnerland meer inspraak heeft dan tot nu toe het geval is, dus grotere decentralisatie naar het terrein toe, maar, natuurlijk, met degelijk uitgewerkte controlemechanismen. Dit vereist een dynamische leiding die resoluut een einde maakt aan de «post-koloniale» aanpak die nog voorkomt in talrijke uitvoeringsdiensten, die liefst alles zelf blijven doen.

ABOS lijdt al jaren onder de politisering die op grote schaal is ingetreden sinds het begin van de jaren tachtig en die tijdens de voorbije twee legislaturen het summum heeft bereikt. Deze politisering geldt op allerlei vlakken: voor de benoemingen in het centraal bestuur, voor de aanstellingen in de 22 samenwerkingssecties bij de ambassades overzee; zelfs de aanstelling van coöperanten, zendingen van korte duur die louter technisch zouden moeten zijn. Als men weet dat de werking van de samenwerkingssecties overzee jaarlijks zowat 310 miljoen kost, en dat de ongeveer 70 leden die er deel van uitmaken tot de best betaalde ontwikkelingshulpers behoren, zou men af en toe toch het begrip kwaliteit in plaats van partijkaarten ter sprake moeten kunnen brengen.

De herziening zowel van de rol van de samenwerkingssecties als van de samenstelling ervan is dus een absolute noodzaak. Ik zou niet aarzelen, mijnheer de minister, te denken aan de introductie van een principe van «interchangibiliteit» met het centraal bestuur zoals dit voor diplomaten het geval is. Diplomaten brengen één derde van hun carrière door in het hoofdbestuur.

ABOS subsidieert een oneindig aantal initiatieven die uitgaan van derden en waarin noch het ABOS zelf noch het partnerland enige inspraak blijken te hebben.

Deze initiatieven, uitgaande van NGO's, universiteiten, instellingen allerhande, zijn aanzienlijk toegenomen tijdens de jongste jaren; zij zijn nu zo talrijk geworden dat zij niet meer overzichtelijk zijn maar jaarlijks ettelijke miljarden opslorpen waar nauwelijks enige controle wordt op uitgeoefend.

Ik maak van deze gelegenheid gebruik om u, mijnheer de minister, geluk te wensen met uw beleid ten aanzien van de NGO's waarover op verscheidene plaatsen in het verslag van collega Bockstal sprake is. Samengevat zou ik kunnen zeggen dat u enerzijds veel meer aandacht hebt voor wat er in de wereld van de NGO's gebeurt, maar anderzijds ook weet dat er in die wereld herstructurering moet plaatsvinden om tot meer efficiëntie te komen.

Er blijven vragen rijzen omtrent de kwaliteit en professionalisme van de honderden gevoerde acties, ook bij de partnerlanden.

Op het ogenblik hebben NGO's het veel gemakkelijker om aan ontwikkelingssamenwerking te doen — en om aan geld te komen — dan de andere meer economische privé-sector — en ik noem ze met naam: de KMO's —, die de meest ingewikkelde procedures en controles worden opgelegd door allerhande comités en organen.

Ons land moet grotendeels van de uitvoer leven. Wanneer de prioriteit van het ontwikkelingsland ook onze eigen economie tegemoet kan komen, dan zou dit geen gewetensproblemen mogen stellen.

Een gezonde ontwikkelingssamenwerking is deze waar elk van beide partners een belang te verdedigen heeft. Meer en meer partners zien dit ook zo; de hulp «gift-aalmoes» wordt hoe

langer hoe meer als vernederend aangevoeld. Bovendien bevorderen giften nooit het goed beheer van een project.

Wel is de grootste voorzichtigheid geboden wanneer grootse investeringen worden opgezet, die weliswaar voor onze eigen economie interessant kunnen zijn, maar vaak voor het ontwikkelingsland «vergiftigde geschenken» zijn die hun beheerscapaciteiten overtreffen en bijgevolg niet rendabel zijn en de schuldenlast verzwaren.

Dergelijke «witte olifanten» kwamen in het verleden steeds te voorschijn op aandringen van dezelfde Belgische groepen en via belangrijke staatsleningen en exportkredieten. Ook ABOS komt soms tussenbeide in de financiering van de opleidingsactiviteiten ervan, hoewel het zelf niet het initiatief neemt van zo'n operatie.

Ik wens vandaag niet in te gaan op het Zaïre-dossier en beperk mij ertoe in dit verband gewoon de vraag te stellen wat er zou gebeuren ingeval de onderhandelingen slecht uitvallen. Het alternatief om over te schakelen op andere landen is voor sommige Vlaamse kringen vrij onrustwekkend omdat dan alleen nog Franstalige Afrikaanse landen in aanmerking zouden komen zoals Magreb, West-Afrika, de Sahellanden, Cameroen, Congo-Brazaville. Sommige Vlaamse universiteiten zijn immers veel eerder in Engelstalige projecten geïnteresseerd en die beslaan slechts 5 pct. van het totaal.

De vraag is dus of 80 pct. van onze hulp verder naar Afrika zal moeten blijven gaan, dit bodemloze vat waar de armste volkeren ter wereld driemaal meer dan wie ook aan ODA ontvangen en waarvan blijkbaar geen resultaten te verwachten zijn. Deze vraag lijkt mij fundamenteel.

De geografische spreiding staat in al haar dimensies nauwkeurig beschreven in het verslag van collega Bockstal: 102 landen worden door het kleine België met man en macht geholpen! Ik ga op dit probleem niet verder in, maar wou toch als voorbeeld graag vernemen of de mededeling van *De Standaard* van vanmorgen juist is, volgens welke wij aan de SADCC-landen de jongste 5, 6 jaar meer dan 3 miljard zouden hebben gegeven.

**De heer A. Geens, minister van Ontwikkelingssamenwerking.** — Dat is een drukfout. Het is maar 1 miljard.

**De heer De Belder.** — Goed zo dan.

U heeft, mijnheer de minister, het Overlevingsfonds zelf aan het werk gezien in Kenia en het zal voor u niet moeilijk zijn te antwoorden op de vraag hoe de controle op dit Fonds, waarvoor 5 miljard is vastgelegd, wordt uitgevoerd. Daarnaast gelieve u te preciseren hoeveel mensen op ABOS, in onze cel te Rome en in het IFAD zelf met dit Fonds bezig zijn. Hoe ziet de evaluatie van de resultaten eruit?

Ingake de informatie over ontwikkelingssamenwerking verwijs ik naar het verslag van collega Bockstal en naar de traditionele standpunten van de Volksunie. Het budget moet worden verdrievoudigd en de werking van de dienst moet drastisch worden verbeterd. Zelfs een aantal collega's van de oppositie hebben hierover duidelijke taal gesproken.

Tenslotte doe ik een oproep tot de minister om ook van zijn kant bij te dragen tot de betere werking van onze commissie voor de Ontwikkelingssamenwerking. Er bestaat in het hele Parlement slechts één commissie voor de Ontwikkelingssamenwerking en dat is de onze. Wij hebben over de aanwezigheid van de huidige titularis voor Ontwikkelingssamenwerking geenszins te klagen, maar zouden het toch bijzonder op prijs stellen indien wij geregeld wat méér schriftelijke informatie zouden toegestuurd krijgen over de EG-raden voor ontwikkelingssamenwerking waaraan u deelneemt, mijnheer de minister. Verscheidene collega's insisterden trouwens vandaag reeds om een grotere belangstelling aan de dag te leggen voor de Europese dimensie van deze aangelegenheid.

Ook zou er automatisch informatie moeten worden toegestuurd over de voorbereiding van Lomé IV en over de werking van de Lomé-Conventie, waaraan toch veel geld van de begroting wordt besteed, en over de resultaten van de gemengde commissies uit de bilaterale sector.

De manier waarop uw Nederlandse collega de overeenkomstige commissie in het Nederlandse Parlement bejegt, mijnheer de minister, kan u en uw medewerkers wellicht inspireren. (Applaus.)

**De Voorzitter.** — Het woord is aan mevrouw Aelvoet, zowel voor de algemene beraadslaging als voor haar interpellatie.

**Mevrouw Aelvoet.** — Mijnheer de Voorzitter, mijn uiteenzetting valt uiteen in twee delen: ten eerste, beschouwingen bij de begroting en, ten tweede, mijn interpellatie. Ik zal duidelijk aangeven wanneer het eerste deel ophoudt en het tweede deel begint. Ik zal ook mijn opmerkingen zo beknopt mogelijk formuleren, aangezien het voor allen laat wordt, ook voor de mensen die hier moeten werken.

Ik begin met het oude lied dat reeds zovelen vóór mij hebben gezongen, namelijk dat van de 0,7 pct. Deze eis is inmiddels, bij manier van spreken, oeroud geworden. Tijdens de algemene vergadering van de Verenigde Naties van 1969 namen alle industrielanden dit moreel engagement op zich en zij zouden hiervan binnen de kortst mogelijke tijd werk maken. In de feiten is daar in de hele industriële wereld, op vier uitzonderingen na, bijzonder weinig van terechtgekomen.

De doelstelling van 0,7 pct. werd in de twee vorige regeerakkoorden opgenomen. In 1985 gebeurde dit op een enigszins vage wijze, maar in 1987 was men preciezer en gaf men zelfs aan dat dit volgens een driejarenplan zou worden gerealiseerd.

Wat de kredieten van het ABOS betreft, althans dat deel ervan dat beantwoordt aan de DAC-normen ter zake, stellen wij voor 1988 inderdaad een vooruitgang vast met 2 miljard. Andere inkomstenbronnen zijn echter in vergelijking met 1987 achteruitgegaan. Dit maakt dat de netto besteedbare middelen waarover het ABOS in 1988 beschikt, iets lager liggen dan die van 1987. Hieraan moeten uiteraard de bijdragen van het ministerie van Financiën en in mindere mate die van het departement van Landsverdediging en van het departement van Buitenlandse Betrekkingen worden toegevoegd. Het ministerie van Financiën en ABOS zijn hier echter toch de twee grote hoofdbrokken. Volgens de meest recente berekeningen die ik heb kunnen terugvinden, wordt er nu in het totaal circa 0,48 pct. van het BNP besteed aan ontwikkelingssamenwerking. In 1989 zou men echter ten gevolge van de strubbelingen in de Belgisch-Zairese samenwerking tot 0,38 pct. kunnen terugvallen.

Dus, ondanks inspanningen, aankondigingen en dergelijke, is er zeker nog geen reële vooruitgang vast te stellen. Ik kan collega Egelmeeers bijvallen waar hij beweert dat het er niet alleen op aankomt het volume te verhogen, maar dat de gelden ook op de juiste plaats moeten worden besteed. Ik voeg er nog aan toe dat het niet omwille van de strenge kwaliteitseisen is dat men noodzakelijkerwijs de eisen in verband met de omvang van de middelen moet laten vallen.

*De heer Erdman, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op*

Wanneer men ziet hoe de situatie evolueert in een grote groep derde-wereldlanden, en rekening houdt met de schuldenlast van die landen, moet men besluiten dat de nood aan nieuwe geldelijke input van zulk belang is dat de discussie over de omvang van de middelen werkelijk haar betekenis heeft.

Een meer concreet punt is het volgende. Het ABOS heeft momenteel te kampen met een bijzonder groot probleem inzake personeelsbezetting. U hebt dat zelf duidelijk uiteengezet in de commissie, mijnheer de minister, en in het verslag is dat getrouweergegeven. Ik heb zelf nog enig naspeurwerk verricht en vernomen dat voor dit jaar bijvoorbeeld voor de 22 personen die afvloeien omwille van opruststelling, er slechts 6 vervangingen mogen gebeuren. Dat betekent dat de vaste staf, niet de contractuelen, de tijdelijken enzovoorts, inkrimpt terwijl men terzelfder tijd aankondigt dat de officiële politiek een stijging van de middelen zal inhouden.

Hoe kan men de kwaliteit verbeteren en een hoger bedrag op een verantwoorde wijze uitgeven als daar geen uitbreiding van

personeel mee gepaard gaat? Naar ik heb vernomen zou de minister daarover reeds contact hebben opgenomen met de Eerste minister. Ik ken het antwoord van de Eerste minister niet, maar ik ben vooral geïnteresseerd in de concrete vooruitzichten die u op dat vlak hebt. Ik ga verder met enkele politieke actualiteitsvraagstukken, daar het geen zin heeft lang te blijven stilstaan bij de cijfers voor 1988. Een eerste punt betreft het overlevingsfonds waarover in de Senaat reeds veel werd gesproken. Het werd unaniem goedgekeurd in 1983, zij het dan in ambigue omstandigheden. Van de 10 miljard die oorspronkelijk was ingeschreven werd in 1985 beslist dat er 1 miljard zou gaan naar de NGO's, die een grote ervaring hadden en die in de praktijk het bewijs hadden geleverd dat zij over de nodige capaciteit beschikten om de uitvoering van de regionale projecten tot stand te brengen. Van de vijf projecten die in 1985 werden voorgesteld, is er slechts één waarvoor vandaag financiële middelen ter beschikking werden gesteld. De andere projecten zijn nog steeds geblokkeerd.

Volgens recente informatie waarover ik beschik, wordt het geld geblokkeerd omwille van het feit dat de uitvoerende organisatie geen NGO is van Belgisch recht.

Het blijkt nu dat het dossier wordt geblokkeerd door de inspecteur van Financiën, wat een rechtstreekse erfenis is van het kabinet van de minister van Begroting uit de vorige legislatuur, de heer Verhofstadt. Die inspecteur zet blijkbaar de blauwe verdraging verder. Wij hebben het altijd moeilijk gehad met de gevoerde politiek van de vorige minister van Begroting.

Hoelang, mijnheer de minister, kan dit spelletje nog worden volgehouden? Het is al te gek dat hier ter gelegenheid van de bespreking van de begroting kreten worden geslaakt over de bijzonder pijnlijke toestand in een grote groep landen, dat er verwezen wordt naar kindersterfte enzovoorts en dat tegelijkertijd projecten die precies op overleving gericht zijn, jarenlang moeten wachten op geld terwijl zij technisch-administratief voldoende op poten staan.

Ik wil tevens ingaan op de Belgische steun aan SADCC. Ik ben een beetje verbaasd over de reactie in dit verband van de heer De Belder. Ik heb de indruk dat hij bijzonder bevreesd is dat er in België de afgelopen zeven à acht jaar 3 miljard naar SADCC zou gegaan zijn (in feite slechts 1,2 miljard) terwijl ik vind dat België het daar lelijk heeft laten afweten, vooral in de politieke verklaringen die het voortdurend inzake SADCC heeft afgelegd. Ik verwijs hier onder andere naar het Afrikadocument van minister Tindemans waarin hij de lof zingt over de regionale structuur die hij werkelijk nodig vond en waaraan steun moest worden verleend. In de feiten zien wij — en daar komt de echte politieke wil tot uiting — dat er maar met mondjesmaat aan SADCC werd gegeven. Als wij dan nog zien hoe werd gegeven, dan komen er nog grotere problemen om het hoekje kijken.

Ik wil de aandacht vooral vestigen op wat ter zake in Zimbabwe is gebeurd. In het kader van de Belgische hulp aan dit land werd een lening toegestaan van 300 miljoen Belgische frank die in gelijke delen zou worden gespreid over de jaren 1981, 1982 en 1983. Tot nu toe heeft Zimbabwe daarvan slechts 65 miljoen gekregen. Daarvoor zijn er gegronde redenen. Het is namelijk Zimbabwe zelf dat op een bepaald moment heeft afgezien van het opvragen van de lening.

Een volgend verhaal in verband met een ander Zimbabwe-project illustreert het waarom van de geringe bereidheid van dat land om op de middelen een beroep te doen die nochtans voor hen toegankelijk zijn.

Wij constateren dat in verband met een droogdok in Zimbabwe — dat het tweede meest geïndustrialiseerde land is van Zuidelijk Afrika — dit land zelf ongeveer 75 pct. van het nodige materiaal kon leveren, terwijl België erop stond dat al het materiaal zou worden geïmporteerd, uiteraard uit België. Concreet zouden de vervoerkosten van dit materiaal uit België 50 pct. van de projectkosten hebben uitgemaakt. Zimbabwe houdt uiteraard dit project nog steeds in beraad. Dergelijke problemen zijn natuurlijk een verklaring voor de terughoudendheid om het geld, bijvoorbeeld ook van de Belgische lening, aan te wenden. Zimbabwe's terugbetalingen op buitenlandse schulden slopen momenteel 27 pct. van de inkomsten uit zijn

export op. Wanneer men zulk groot percentage van zijn export-inkomsten moet uitgeven, staat men onder een grote druk en springt men zeer voorzichtig om met leningen. Hun redenering is dat zij, wanneer zij verplicht zijn om het materiaal dat zij zelf kunnen produceren in het buitenland aan te kopen, niet veel voordeel doen. Heeft dit alles nog met ontwikkelingssamenwerking te maken?

Om dezelfde reden probeert de SADCC trouwens sedert enige tijd zijn ontwikkelingssamenwerkingspartners — het gaat inderdaad niet om België alleen — ertoe aan te sporen waar het mogelijk is het nodige materiaal voor de projecten in de regio zelf te laten aankopen. Het gaat hier om een zeer oude klacht van zeer veel ontwikkelingslanden. Zij kijken op een stuk eigen industrialisering, wat absoluut nodig is om erop vooruit te gaan, en toch stellen wij voortdurend vast dat de fondsen voor ontwikkelingssamenwerking — en België staat wat dat betreft niet alleen, het staat in het peloton van wat de meesten doen — worden gekoppeld aan exportmogelijkheden voor onze eigen bedrijven. Ik wil de ballon doorprikken dat de belangen van België in de meeste gevallen in het verlengde zouden liggen van de belangen van de ontwikkelingslanden. In heel wat situaties primeren de Belgische belangen op de belangen van de anderen. Daarmee kunnen wij, groenen, niet akkoord gaan.

Sommige westerse landen en ook de Commissie van de EG trouwens zijn om die reden begonnen met directe steun aan de regionale handel door *Export Prefinancing Revolving Funds* en door de aankoop van benodigdheden voor de projecten op de lokale en regionale markt. Daardoor komt ook het verkeer binnen de regio op gang en wordt de uitwisseling van produkten bevorderd. Jammer genoeg zien wij dat België eerder geïnteresseerd is in het bevorderen van de eigen handel ten koste van de SADCC doelstellingen.

Wat de onmiddellijke toekomst betreft, mijnheer de minister, heb ik met interesse de speech gelezen die u hebt gehouden op de bijeenkomst van de SADCC-landen te Luanda op 2 en 3 februari 1989. Ik heb met vreugde gemerkt dat u op pagina 3 de aandacht vestigt op het belang van de lokale private sector in de SADCC-landen. Alleen wil ik er even aan herinneren dat België de eerste was om de lokale private sector bij de uitvoering van haar projecten buiten spel te zetten. Ik heb dit onder andere aangetoond in verband met Zimbabwe.

Mijnheer de minister, is dit een wijziging in de Belgische houding en is u in staat dit politiek te realiseren?

Op pagina 5 belooft u het bedrag op te trekken. De komende drie jaar zal een bedrag van 600 miljoen ter beschikking worden gesteld. Een zinnetje wekt toch enigszins mijn achterdocht gezien ons verleden. U voegt er immers aan toe dat zal worden nagegaan welke de toeleveringsmogelijkheden zijn voor België.

Ik begrijp dat sommige produkten elders moeten worden aangekocht. Wanneer zij niet voorhanden zijn op de lokale markt, is het volkomen verantwoord dat daarvoor Belgische firma's worden aangesproken. Wij mogen echter niet de oude lijn doortrekken en de export van eigen produkten opleggen en de geldsom afhankelijk maken van de bereidheid om die bestellingen in België te plaatsen.

Het bedrag van 600 miljoen betekent weliswaar een vooruitgang ten opzichte van het verleden, maar als men weet dat de SADCC negen landen omvat, is dit toch nog een klein bedrag, vooral wanneer men rekening houdt met de ravages die Zuid-Afrika in een aantal van die landen aanricht. Wat dit laatste betreft, beschik ik over cijfers waaruit blijkt dat in Mozambique en in Angola, twee landen waarmede Zuid-Afrika oorlog heeft gevoerd, het hoogste kindersterftecijfer ter wereld wordt genoteerd.

Degenen die zorg hebben voor het overleven van kinderen in de derde wereld moeten die zorg kunnen verbinden, niet alleen met geldsommen, maar ook met een bepaald beleid. In die zin is het een belangrijk politiek gegeven om de SADCC-landen te versterken vooral met het oog op Namibië, waar de onafhankelijkheid voor de deur staat en waar ook een bijzonder harde strijd zal worden geleverd. De verkiezingen dreigen moeilijk te verlopen, maar erger is dat het land met enorme economische moeilijkheden zal af te rekenen hebben. Op het ogenblik is

het land helemaal ingekapseld in de Zuidafrikaanse economie. Voorts blijft nog te bezien wat er zal gebeuren met de enige haven waarover Namibië beschikt, de haven van de Walvisbaai. Zal Namibië die haven kunnen behouden of zal Zuid-Afrika er de poot op houden?

Ik wil nog enkele vragen stellen in verband met Namibië omdat het een zeer actueel politiek probleem schept. België heeft hier als enig lid van de Europese Gemeenschap, dat tevens lid is van de VN-Raad voor Namibië, een speciale verantwoordelijkheid. Er zijn op zeer hoog niveau heel wat gesprekken gaande om te zien in welke mate Namibië nu al kan worden betrokken bij de onderhandelingen voor Lomé IV waarvan de voorbereiding nu reeds loopt.

Ik weet bijvoorbeeld dat op de jongste bijeenkomst van het ACP-EC *joint assembly* van 24-28 januari 1989 uitdrukkelijk het volgende werd gezegd: «... until such time that Namibia takes full independence the UN Council for Namibia should be associated *ex officio* in the negotiations on the agreement which is to succeed the Third Lomé Convention.»

Mijn vraag is of België als lid van de VN-Raad voor Namibië dit standpunt zal steunen in de EG-Ministerraad. Zal België erop aandringen dat de VN-Raad voor Namibië als waarnemer aan de besprekingen in het kader van de Conventie van Lomé IV kan deelnemen? Dit is economisch en vooral politiek zeer belangrijk voor Namibië. Het is de enige manier om de Europese Gemeenschap actief te betrekken bij het onafhankelijkheidsproces dat in voorbereiding is en dat wellicht niet van een leien dakje zal lopen.

Ik heb nog drie korte vragen waarmee ik het eerste deel van mijn uiteenzetting zal afsluiten.

1. De toestand in Burundi tijdens het voorbije jaar heeft heel wat kopbrekens veroorzaakt. Op het ogenblik schijnt zich eerder een evolutie ten goede voor te doen. In dit verband vraag ik mij af in welke mate de fondsen voor Ontwikkelingssamenwerking — Burundi komt immers op de derde plaats wat de bilaterale hulp aangaat — worden georiënteerd op een manier die beantwoordt aan de zich wijzigende situatie. Ik weet zeer goed dat onder andere in 1986 een delegatie van ABOS-experts naar Burundi is gegaan om onze landbouwhulp ter plekke te bestuderen. Een reeks concrete en interessante voorstellen werden uitgewerkt waardoor de Hutu's groter voordeel zouden halen uit een aantal ontwikkelingsprojecten. Die voorstellen werden destijds door de toenmalige Burundese regering van de tafel geveegd. Intussen is er een nieuwe situatie.

Het lijkt me politiek relevant te vragen of het nu mogelijk is wijzigingen ter zake aan te brengen en in welke richting België initiatieven neemt. Ik denk vooral aan de landbouw en aan de toegang tot het secundair onderwijs, wat de sleutel is voor de participatiemogelijkheid aan wat men ginds *la modernité* noemt. Anders blijft men uitgesloten van het openbare leven.

2. Mijnheer de minister, vandaag las ik eveneens tot mijn vreugde in de krant dat u in Brazzaville op 17 en 18 februari zou hebben verklaard dat België voorstander is van een exportstop van giftig afval naar Afrika. Tenzij ik me vergis, heeft staatssecretaris Smet enkele weken geleden in Dakar een verklaring afgelegd over de export van giftig afval naar derde landen, maar ze legde niet hetzelfde accent. Ze pleitte eerder voor een strengere reglementering en een betere controle, en zeker niet voor een exportstop. In het artikel van *De Standaard* staat nochtans dat de Belgische regering een exportstop voorstaat. Mijnheer de minister, is dat uw standpunt? Is daarover een gesprek geweest in de Belgische regering met als resultaat dat uw standpunt het standpunt van de gehele regering vertolkt? De uitspraken van de staatssecretaris en van u zelf vertolken niet geheel hetzelfde standpunt.

3. Tot slot heb ik een mondelinge vraag over het regenwoud, die ik integreer in deze uiteenzetting.

De problematiek is stilaan voldoende bekend. Ik beperk mij tot het signaleren dat wij op het ogenblik nog beschikken over 1,21 miljard hectare tropisch bos, maar dat in het tempo van de jongste jaren 12 miljoen hectare per jaar verdwijnt. Wereldwijd



groeit de vaststelling dat dit tempo een reële bedreiging voor onze gehele planeet betekent.

Er zijn uiteraard, naast effecten als het toenemend stikstofgehalte, ook heel wat andere gevolgen die meer lokaal voelbaar zijn. Ik denk in de eerste plaats aan de 140 miljoen mensen uit de inheemse volkeren die verspreid over het regenwoud leven en die ook bestaansrecht hebben. Ik zwijg over de bijzondere functie die de wouden vervullen in de variëteit in plantensoorten en dergelijke. Ik ga niet dieper in op de bijzondere kwetsbare bodems waarop de wouden zich bevinden.

Ik heb pas iemand ontmoet die uit de Centraal-Afrikaanse Republiek terugkwam. Hij beweert dat in het hartje van Afrika de woestijnvorming nu al vormen aanneemt die vijf jaar geleden nog ondenkbaar waren. Het gaat met een ongelooflijke snelheid.

Daarom vraag ik of er in het kader van de Belgische ontwikkelingssamenwerking projecten zijn die worden uitgevoerd in tropische-regenwoudgebieden, en of die eventueel voorafgegaan werden door een milieu-effectstudie. Zo ja, door wie werden ze uitgevoerd en zijn de resultaten beschikbaar?

Ik rond dit gedeelte af door erop te wijzen dat er op het ogenblik in België, althans langs Nederlandstalige zijde, een petitie-actie loopt die wordt gesteund door de Bond Beter Leefmilieu, KWIA, de KWB, het World Wildlife Fund, Broederlijk Delen en andere organisaties. Deze petitie vraagt dat de VN zich zo snel mogelijk over dit probleem buigen en concrete wereldwijde initiatieven nemen. Als er niet vlug iets gebeurt, kan het de vernietiging zijn van de toekomst van de mensen die ginds wonen en de vernietiging van het lokale leefmilieu. Het kan bovendien een bedreiging voor ons allen zijn.

**De heer De Backer.** — Mijnheer de Voorzitter, ik heb mevrouw Aelvoet tijdens haar uiteenzetting niet willen onderbreken. Nu wil ik even wijzen op een passage waarin zij heeft gesproken over de inspecteur van Financiën aan wie zij blijkbaar kwade wil toeschrijft. Mag ik: eraan herinneren dat de inspecteur van Financiën uit hoofde van zijn functie een advies uitbrengt als inspecteur, als ambtenaar. De minister mag dat advies volgen of naast zich leggen. Ik vind het in ieder geval ongepast de houding die een ambtenaar nu aanneemt te verbinden met een eventuele kabinetsfunctie die hij bij welke minister dan ook zou hebben uitgeoefend.

**Mevrouw Aelvoet.** — Ik neem nota van uw opmerking, maar ik neem geen woord terug van wat ik heb gezegd, omdat het de waarheid is.

**De heer De Backer.** — Ik mag het ongepast vinden.

**Mevrouw Aelvoet.** — U hebt het recht uw mening te zeggen. Ik heb daar geen moeite meer.

Ik ontwikkel nu mijn interpellatie over Zaïre.

In de vertrouwde Belgisch-Zaïrese relatie is er momenteel een zekere windstilte ingetreden. Op de laatste oprisping van AZAP na, in verband met het feit dat minister Tindemans onlangs heeft verklaard dat koning Hassan op vraag van Mobuto zou bemiddelen, is het op het ogenblik eerder rustig. Daarom vind ik het nuttig uitgerekend op dit moment de draad opnieuw op te nemen, vooral in het kader van Ontwikkelingssamenwerking en de rol die Ontwikkelingssamenwerking in dit verband moet spelen. Het heeft geen zin te blijven stilstaan bij de fouten en blunders die de afgelopen maanden zijn begaan, zoals het feit dat de reizen van een aantal van onze ministers onvoldoende waren voorbereid en dat er tussen de verscheidene ministeries geen samenwerking was.

De huidige stand van zaken zie ik als volgt. Er is nog geen beslissing genomen over de ministerconferentie die België heeft voorgesteld. Wij weten niet of ze plaatsvindt, waar ze plaatsvindt en welke punten op de agenda staan. Intussen blijkt er in het kader van de uitvoering van de ontwikkelingssamenwerkingsafspraken die er vroeger tussen België en Zaïre waren, enkele grote lijnen getrokken te zijn. De bestaande programma's en projecten lopen door, maar op een laag pitje. Naar ik heb vernomen vertrekken bijvoorbeeld de coöperanten die met

vakantie zijn, niet opnieuw, worden kapitaalstortingen, zelfs van lopende overeenkomsten, niet uitgevoerd en vinden geplande zendingen van deskundigen naar bestaande projecten niet plaats. Het verder bestuderen en uitwerken van nieuwe projecten ligt voorlopig helemaal stil.

Goedkeuringen daarvoor worden niet meer voorbereid.

Ik neem aan dat de gegevens die ik heb aangehaald op het terrein toch wel een aantal problemen veroorzaken en een zekere druk creëren. Het interesseert mij te horen welke de reacties zijn, vooral van degenen die onmiddellijk betrokken zijn bij een aantal lopende programma's.

Wij worden dus niet meer elke dag geconfronteerd met één of ander vlammend communiqué en deze rustpauze biedt ons de kans om de samenwerking met Zaïre te evalueren en ons grondig voor te bereiden op de eventuele ministerconferentie. In dit korte tijdsbestek waag ik mij niet aan een dergelijke evaluatie. Ik wil enkel verwijzen naar een studiedag die op 2 maart aanstaande door het Nationaal Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking wordt georganiseerd. Volgens de agenda is deze studiedag vrij interessant.

Ik wil wel even stilstaan bij een aantal elementen die ik in mijn vorige interpellatie in december heb aangekondigd en waarover ik nu nieuws heb. Ze laten immers iets zien over de oriëntatie van onze acties in Zaïre.

Inzake de voorbereiding van de ministerconferentie wil ik een aantal vragen stellen en enkele concrete voorstellen doen.

In mijn interpellatie heb ik aandacht besteed aan een bijzonder discutabel project waarvoor ABOS een vrij beperkt bedrag, 50 miljoen, had uitgetrokken, namelijk de centrale van Mobaye. Ik meen, mijnheer de minister, dat de beslissing genomen werd vóór u minister werd. De informatie die ik ondertussen heb verkregen over de concrete uitvoering van dit project verplicht mij hier melding van te maken omdat het de spuigaten uitloopt. Er werd steeds gezegd dat het project Mobaye een interessant regionaal project was, waarbij er zelfs samenwerking zou zijn tussen Zaïre, Congo-Brazzaville en de Centraal-Afrikaanse Republiek.

Uit gegevens van experts die onlangs in de regio waren, blijkt dat er grote diplomatieke botsingen zijn tussen die drie landen omwille van de centrale van Mobaye. Congo-Brazzaville en de Centraal-Afrikaanse Republiek staan aan een kant en Zaïre aan de andere kant. De reden is evident. Door de wijze waarop de stuwdam voor de centrale wordt aangelegd ontstaan enorme problemen voor de bevaarbaarheid van de Debangi, een rivier die van wezenlijk belang is voor de transportmogelijkheden in die regio. Nochtans zijn er vier studies uitgevoerd om na te gaan op welke wijze problemen bij de aanleg van de barrage konden worden vermeden. De vier studies wezen uit dat de stuwdam moest worden verhoogd. Aan de laatste studie heeft ook Tractebel, die in het project een belangrijke rol heeft gespeeld, meegewerkt, en ook die studie wees op de noodzaak wijzigingen aan het oorspronkelijke plan aan te brengen. Daar is niets van terechtgekomen, de stuwdam is nu voor 95 pct. gebouwd en daar kan niets meer aan worden veranderd.

De produktie van elektriciteit bedraagt slechts de helft van de oorspronkelijke verwachting. Alle adviezen in dit verband waren negatief, ook dat van de Wereldbank en die van de Europese Gemeenschap. En toch is dit project uitgevoerd. De heren Tindemans en Martens zijn het project overigens tijdens hun reis naar Zaïre nog gaan bezoeken, een soort eresaluut dus aan een contra-ontwikkelingsproject.

Ik weet dat het gros van de uitvoering en van de studies helemaal niet ten laste is gekomen van de begroting van Ontwikkelingssamenwerking. Alleen vijftig miljoen voor de vorming van technici werd op de begroting ingeschreven. Dit mechanisme wordt, zoals ook de heer De Belder heeft gezegd, vaker aangewend: voor projecten in de commerciële sector wordt het ABOS aangesproken om zogezegd vormingswerk te financieren, ook al gaat het over initiatieven waar het ontwikkelingsland weinig aan heeft. Ik heb aan dit onderwerp niet veel meer toe te voegen. Bij een interpellatie in december van vorig jaar had ik van dit



project een punt gemaakt en uit de evaluatie ervan blijkt dat ik stuk voor stuk gelijk krijg.

Dan heb ik nog een tweede bedenking. Een bepaalde niet-gouvernementele organisatie die de naam draagt van Genagro, werd rechtstreeks in het leven geroepen door de brouwerij Unibra van de heer Relecom in Zaïre. Deze organisatie heeft officieel het statuut van een NGO maar ze is het in feite niet. In de periode 1981-1986 is deze NGO de zevende plaats in Zaïre gaan innemen wat de belangrijkheid van de ontvangen fondsen aangaat.

Nu blijkt dat de NGO Genagro agronomen engageert, pas afgestudeerden van de UCL, die worden ingeschakeld op de plantages van de brouwerij; zoals u weet hebben heel wat brouwerijen ook koffie- en andere plantages. Dat vind ik een aanfluiting van het etiket NGO. Zo'n toestand is niet langer duldbaar. Als de huidige wettekst niet toelaat daarin een wijziging te brengen, dan is een wetswijziging vereist. Geen enkele NGO die zich respecteert, kan aanvaarden dat een andere organisatie die zich als NGO voordoet subsidies ontvangt, terwijl het in feite gaat om een organisatie die in het verlengde ligt van een bedrijf dat aanzienlijke winsten boekt in Zaïre. Zoiets is ongehoord.

Tot daar een korte appreciatie over enkele uitwassen van onze ontwikkelingshulp. Wij zouden van de adempauze in onze betrekkingen met Zaïre moeten profiteren om de oriëntatie en de kwaliteit van onze ontwikkelingssamenwerking bij te sturen. De aangehaalde voorbeelden bewijzen dat er werk aan de winkel is.

In verband met de voorbereiding van de ministerconferentie vraag ik mij af of België zich op het ogenblik fatsoenlijk voorbereidt op deze conferentie. Ons optreden van de jongste maanden geeft mij een bang gevoel. Ik vind dat duidelijk het bewijs is geleverd van incoherent optreden van de regering en van onvoldoende voorbereide reizen naar Zaïre. Ik weet ook dat Zaïre zich tot aan de tanden wapent met het oog op deze ministerconferentie. Ik ben de eerste om te beweren dat België inzake Zaïre ook rustig in eigen hart kan kijken en heel wat zaken moet uitzuiveren, maar dat betekent nog niet dat wij domweg in verdeelde slagorde en onvoorbereid naar die conferentie moeten gaan. Ter zake zou ik willen weten welke rol het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking daarbij gaat spelen.

Wordt het kabinet van Ontwikkelingssamenwerking hierbij betrokken? Wordt het ABOS, dat toch in de afgelopen jaren heel wat kennis heeft opgedaan, actief betrokken bij de voorbereiding van de ministerconferentie?

Mijnheer de minister, u hebt herhaaldelijk verklaard voorstander te zijn van een bepaalde formule voor deerschikking van de Zaïrese schuldenlast tegenover België. U pleitte ter zake voor de oprichting van een lokaal ontwikkelingsfonds, waarin de sommen zouden worden gestort die normaal worden terugbetaald aan, bijvoorbeeld, de Delcreditedienst, op voorwaarde dat die bedragen interessante en productieve basisactiviteiten in Zaïre zouden ten goede komen.

Hoever staat men met de concrete uitwerking van dit plan? Welke wisselkoers zal hierbij in aanmerking worden genomen? Over dit belangrijke punt heb ik immers nog nooit iets gehoord. Wanneer een lening die in 1985 werd aangegaan in 1989 moet worden terugbetaald, is er, rekening houdend met de munterrosie in Zaïre, toch een enorm verschil in de wisselkoersen van die twee verschillende data. Zal men in zo een geval de wisselkoers van 1985 in aanmerking nemen of die van 1989?

Ik houd ook een pleidooi om in deze aangelegenheid het Parlement actief te betrekken. Het Parlement moet niet op een afstand toekijken of enkel erbij te pas komen als er spektakel is, maar moet ook bij het onderzoek zelf worden betrokken. Bij de voorbereiding van de ministerconferentie kunnen de Parlementsleden immers elk met een verschillende invalshoek en rekening houdend met de verschillende segmenten van de bevolking die zij samen vertegenwoordigen, een woord mee-

spreken, zodat wij achteraf met kennis van zaken ook verdere oriëntaties kunnen geven.

Ik denk in dit verband aan een thans bestaande anomalie. Ik verneem dat de vakbonden, het VBO, het VEV *ex officio* de verslagen krijgen van de gemengde commissies, maar wij, parlementsleden, krijgen die niet. Dit toont toch aan in welke gekke toestand wij zijn terechtgekomen. Ik verwijt u die situatie niet, mijnheer de minister, maar als parlements lid vind ik dit toch niet normaal. (*Applaus.*)

**De Voorzitter.** — Het woord is aan de heer Verschuere.

**De heer Verschuere.** — Mijnheer de Voorzitter, ik was voor een hele tijd ingeschreven, maar gelet op het gevorderde uur krijg ik medelijden met degenen die vandaag reeds zolang als ik in dit huis vertoeven en dan ook stilaan slaap beginnen te krijgen. Ik zal dus proberen in te korten.

Mijnheer de minister, op woensdag 1 juli 1988 hebben wij, indien ik mij althans niet vergis, de begrotingen voor Ontwikkelingssamenwerking voor 1986 en 1987 behandeld. Ik heb u toen gefeliciteerd met uw volwaardig ministerambt. Ik beloofde ook geen giftige pijlen op u af te schieten, omdat u immers niet verantwoordelijk was voor de betrokken begrotingen. Op het einde van mijn betoog heb ik u echter er wel voor gewaarschuwd aandacht te schenken aan drie zaken: ten eerste, aan de evolutie van de 0,7 pct.; ten tweede, aan de evolutie van de politiek inzake projectenbeleid en, ten derde, aan het beleid inzake het ABOS.

Vandaag behandelen wij de begroting voor 1988. Mijnheer de minister, ik blijf even sportief, mijn pijltjes blijven op zak. In juni van vorig jaar waren er immers al twee voorlopige kredieten goedgekeurd. U kan dus nauwelijks verantwoordelijk zijn voor de begroting 1988 in haar totaliteit. Ik kan dan ook degenen bijvallen die zeggen: alles is reeds opgesoupeerd, waarom dan nog kritiek *post factum*.

Nochtans, mijnheer de minister, bent u reeds ongeveer 9 maanden in functie. Ik ben er dan ook van overtuigd dat u inmiddels, meer dan ik, vertrouwd bent met de ontwikkelingsproblematiek in het algemeen en het ABOS in het bijzonder. Wij zijn samen in het Parlement gekomen. Ik heb, als gewoon lid van de commissie, steeds aandachtig geluisterd naar de debatten.

Ik heb ook heel wat gelezen over ontwikkelingssamenwerking zodat ik mij durf te wagen aan het bespreken van een tiental aspecten in verband hiermee, in plaats van de aangestipte drie punten die belangrijk zijn voor een toekomstgerichte ontwikkelingssamenwerking. Het verbaast mij enigszins dat vandaag het cijfer 0,7 pct. van het BNP nauwelijks werd vernoemd. Ik begrijp niet waarom. Zijn wij dan allen pessimisten geworden? Ik in ieder geval niet. Wij komen uit hetzelfde dorp, mijnheer de minister, een buitengemeente, en ik geef u mijn definitie van optimist en pessimist.

Hij die door het raam kijkt en zegt, de zon schijnt niet, is een pessimist. Hij die door het raam kijkt en zegt, er is een straaltje zon achter de wolken, is een optimist. Welnu, zo bekijk ik het probleem van de 0,7 pct., het percentage van het BNP dat men sedert meer dan 20 jaar wil bereiken. Dit cijfer werd nooit bereikt en de jongste jaren ging het percentage zelfs lichtjes achteruit.

Het is nochtans verheugend vast te stellen dat vandaag, ter uitvoering van het regeerakkoord en onder impuls van de SP de regering er zich heeft toe verbonden om ten laatste in 1991 de 0,7 pct. van het BNP voor ontwikkelingssamenwerking te bereiken. Ik blijf erin geloven. Andere sprekers hebben beklamtoond dat dit moet geschieden via het « drie-jaren-groei-kalender ». In 1989 zouden we opnieuw 0,5 pct. moeten bereiken, in 1990 0,6 pct. en in 1991 zouden we uiteindelijk de 0,7 pct. overschrijden.

De eerste aanzet daartoe was de beslissing van de ministerraad van 28 oktober van vorig jaar om een werkgroep op te richten voor de concrete realisatie van deze doelstelling.

Alle departementen worden geconfronteerd met belangrijke inleveringen.

Voor Ontwikkelingssamenwerking heeft men nochtans beslist voor de begroting 1988 de middelen nominaal te verhogen met 1,36 miljard. Toch is ook hier voorzichtigheid geboden. Daarop hebben reeds een aantal sprekers gewezen. Slechts 60 pct. van de middelen worden via ABOS toegekend. Ik ga niet in detail treden en niet opsommen welke bedragen via het ministerie van Financiën of via andere departementen, zoals Landsverdediging, Buitenlandse Betrekkingen en Onderwijs, worden toegekend. Het doel van 0,7 pct. kan moeilijk worden bereikt wanneer in die departementen de uitgaven worden verminderd, waarop u uiteraard geen invloed hebt, mijnheer de minister.

Een tweede aspect waarover ik enkele woorden wil zeggen, is de absorptiecapaciteit van Ontwikkelingssamenwerking. Hoe lovenswaardig de eerste stap op weg naar het op een internationaal aanvaardbaar niveau brengen van de bijdragen van België van de Ontwikkelingssamenwerking ook mag zijn, toch moeten wij er voor waken dat de extra middelen die ter beschikking worden gesteld adequaat worden besteed. Er dient niet alleen rekening te worden gehouden met de absorptiecapaciteit van de bestaande instellingen en diensten. Het is eveneens noodzakelijk een betere en verder doorgedreven coördinatie te realiseren tussen de respectieve departementen die betrokken zijn bij het ontwikkelingsbeleid. Op termijn dient er te worden naar gestreefd zoveel mogelijk bevoegdheden met betrekking tot de ontwikkelingsproblematiek te concentreren in handen van de minister van Ontwikkelingssamenwerking. Ook hierop hebben ettelijke sprekers gewezen. Alleen op die manier kan effectief gestalte worden gegeven aan een geëngageerd en doeltreffend samenwerkingsbeleid.

In een uiteenzetting voor de kamercommissie voor Buitenlandse Betrekkingen, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking hebt u erop gewezen, mijnheer de minister, dat, indien men tot een adequate absorptie van de toenemende middelen wil komen, er in het ABOS een nieuw personeelsbeleid moet worden gevoerd.

U hebt nog niet zo lang geleden een memorandum van de vakbonden ontvangen waarin heel wat problemen werden aangestipt, te veel om op te sommen. U bent trouwens de twintigste minister voor Ontwikkelingssamenwerking op achtentwintig jaar. U kan dus niet veel schuld in de schoenen worden geschoven. In dit memorandum wordt gezegd dat België nooit een duidelijk beleid inzake Ontwikkelingssamenwerking op lange of middellange termijn heeft gevoerd en dat het aan een algemene politieke beleidslijn ontbreekt. Er wordt ook gesproken over de problematiek van het betrokken personeel. Men kan in dit document niet anders dan bitterheid en demotivatatie vinden.

Het enige wat er ingevolge het fameuze SOBEMAP-rapport in de afgelopen jaren is gebeurd is een herstructurering die men de naam « restructurering » heeft gegeven.

Uit het personeelsbestand van 31 december 1988 blijkt dat er 303 statutairen zijn op een organiek kader van 379 eenheden. Dit deficit van 76 eenheden lijkt op het eerste gezicht niet zo groot te zijn. Wij moeten echter ook nog rekening houden met de pensioneringen, zoals een collega daarstraks terecht heeft opgemerkt. Bovendien werden de jongste maanden nog heel wat mensen belast met een kabinetsfunctie, althans wanneer ik goed ben ingelicht. Hierdoor is het personeelsbestand op het ogenblik nog lager.

Het ABOS telt meer generaals dan soldaten. Er zijn drie administrateurs-generaal. Eén is ambassadeur voor de honger bij de FAO, één zit op het kabinet van minister Tindemans en één administrateur-generaal is momenteel dienstdoend. Er moeten echter drie administrateurs-generaal worden vergoed en dan durft men beweren dat men geen geld heeft om lager personeel aan te werven. Uw financiële dienst, mijnheer de minister, telt drie kaderleden. De overige personeelsleden zijn

tijdelijk tewerkgesteld of hebben een nepstatuut. Dit gaat niet op voor zulke belangrijke functies.

Mijn verwijt is niet aan u gericht, mijnheer de minister, want u kan op enkele maanden die achterstand niet ophalen. Dit moest me echter wel van het hart omdat het ABOS en zijn personeel schromelijk worden benadeeld.

Er moet een nieuw personeelsbeleid worden uitgewerkt voor de coöperanten. Sommigen vragen in het kader van de verbetering van de structuur en de werking van onze ontwikkelingssamenwerking ook aandacht voor het zogenoemd uitbestedingsprincipe. Ik zou hierover lang kunnen uitweiden, maar daarvoor ontbreekt hier de tijd. Het is echter een dankbaar onderwerp voor een bespreking in de commissie. Er bestaat een trend om alles wat niet door ABOS kan worden gedaan, aan derden uit te besteden.

Op het eerste gezicht lijkt dit een wondermiddel te zijn om op een snelle en efficiënte manier de struikelstenen van een logge administratie te omzeilen. Wij moeten echter voorzichtig zijn. Ik verwijs in dit verband naar een onlangs in Nederland uitgevoerd onderzoek door de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking te Velde van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken, op het gebied van rurale en regionale ontwikkeling, wat hier vandaag herhaaldelijk is ter sprake gekomen.

De belangrijkste vaststelling die uit dat onderzoek naar voren komt, is dat het uitbesteden van ontwikkelingsprojecten op het gebied van plattelandsontwikkeling aan commerciële en niet commerciële instellingen niet de gewenste resultaten oplevert. Men geeft toe dat uitbesteding voordelen heeft, maar dat het uitbestedingsbeleid automatisch zou leiden tot kwaliteitsverbetering, vermaatschappelijking en werklastermindering van het ambtenarenapparaat is nauwelijks merkbaar. Uit die studie kan ook de wijze les worden getrokken, dat men niet blindelings naar dergelijk middel moet grijpen.

Een van de eerste beslissingen die u als minister van Ontwikkelingssamenwerking hebt genomen, was het stopzetten van nieuwe erkenningen van NGO's. De jongste jaren was op dat vlak een wildgroei ontstaan. De voorstellen die door u werden geformuleerd en waarbij u duidelijk kiest voor clustervorming in de NGO-Gemeenschap, kunnen onze goedkeuring wegdragen. Toch is bij nader inzien nog onduidelijk hoe de nieuwe overlegstructuren overheid/NGO's er in de toekomst werkelijk zullen uitzien.

Kan u, mijnheer de minister, een stand van zaken opmaken met betrekking tot dit overleg? Welke vooruitgang werd geboekt sedert 8 en 9 december, data waarop een Vlaamse en een Franstalige NGO-delegatie werd ontvangen door de minister? Welke knelpunten dienen nog uit de weg te worden geruimd?

Ook inzake de financiering van de NGO-projecten werd door u, mijnheer de minister, blijkens uw verklaringen voor de Kamercommissie, nog geen keuze gedaan. Misschien is u ondertussen van mening veranderd. Zal dit in de toekomst meer en meer gebeuren via een enveloppesysteem voor de individuele NGO's, via een programmafinanciering aan clusters van NGO's, via een tussenstructuur van een gezamenlijke projectencommissie, of zijn uit het overleg ABOS-NGO's nog andere voorstellen naar voren gekomen die door u werden behouden, maar die wij nog niet kennen?

Over de landenkeuze werd ook langdurig gesproken. België onderhoudt een ontwikkelingsrelatie met 102 landen en dit aantal is veel te hoog. U zelf is ook van mening dat, indien men tot een functionele ontwikkelingsrelatie met een aantal derde-wereldlanden wil komen, België zich zou moeten beperken tot niet meer dan 15.

Over de prioriteit die aan bepaalde landen in Afrika zou moeten worden gegeven, wens ik mij vandaag niet uit te spreken. Ik zal op dit onderwerp terugkomen tijdens de bespreking van de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken. U weet wat ik hiermee bedoel.

Inzake de criteria waarop België zich zou moeten baseren om die vijftien landen aan te duiden, blijft u, mijnheer de minister, evenwel bijzonder vaag: geen voorafgaande kwaliteitsisen aan

het door het ontwikkelingsland gevoerde beleid, geen overwegingen op het gebied van de mensenrechten.

Als ik het daarstraks goed heb begrepen, was dit het hoofdthema van de uiteenzetting van de heer Wyninckx. Daarom kan ik hierover kort gaan. In aansluiting op de bijzondere vermelding in de regeringsverklaring met betrekking tot SADCC — *South African Development Corporation Council* — en de op 1 en 2 februari in Luanda gehouden conferentie van dit lovenswaardige samenwerkingsinitiatief in Zuidelijk Afrika, dient zeker te worden nagegaan op welke manier de Belgische ontwikkelingshulp beter kan inspelen op deze en andere vormen van Zuid-Zuid coöperatie. Welke maatregelen denkt de minister te nemen ten voordele van de SADCC of van andere samenwerkingsverbanden onder de ontwikkelingslanden?

Zo kom ik tot de relatie tussen de mensenrechten en de ontwikkelings samenwerking. Ik refereer opnieuw aan het buitenland.

In Nederland poogt de regering steun te verlenen aan mensenrechtenbevorderende instituten in ontwikkelingslanden, onder meer door het programma voor humanitaire noodhulp en het medefinancieringsprogramma. Naast hulp bij rampen en in vluchtelingensituaties wordt dit programma aangewend voor hulp aan slachtoffers van mensenrechtenschendingen in ruime zin: materiële hulp aan slachtoffers en hun verwanten, rechtshulp, steun aan mensenrechtenorganisatie en steun aan activiteiten ter bevordering van democratisering en emancipatie van onderdrukte groepen.

In het verleden werden de mensenrechten noch de volkenrechten in België op organieke wijze gebonden aan de ontwikkelings samenwerking. Wel hebben vorige regeringen met deze problematiek rekening gehouden in de vorm van de opschorting van onze ontwikkelingsrelaties bij ernstige schendingen: Chili, Vietnam, Oeganda, en andere.

De minister betoogde voor de kamercommissie en in antwoord op een schriftelijke vraag dat mensenrechten en volkenrechten — hoewel zij een bepaalde graad van universaliteit kennen — toch sterk cultuur- en maatschappijgebonden zijn. Hij is de mening toegedaan dat op dit vlak een promotionele houding moet worden aangenomen: «In volle respect voor de eigenheid van de ontwikkelingspartner, maar bewust belonend en/of coërcitief, wijzend op de prioritaire waardigheid van het individu, het volk en de samenleving.»

Kan de minister aanduiden op welke wijze deze «promotionele houding» concreet in de praktijk wordt gebracht en wat daar de tastbare resultaten van zijn voor de mensenrechten in de ontwikkelingslanden waarmee wij samenwerkingsovereenkomsten gesloten hebben?

Wordt eraan gedacht — door analogie met de evolutie die in de Lomé-onderhandelingen kan worden waargenomen — ook op bilateraal vlak een meer actieve mensenrechtenpolitiek te voeren?

Zo kom ik tot de link tussen ontwikkelingssamenwerking en Europa 1992, waarover reeds heel wat sprekers hebben geboord. Ik beperk mij tot een paar vragen. Wat zal de invloed van Europa 1992 zijn op de Belgische ontwikkelingssamenwerking? Op welke manier bereidt de officiële Belgische ontwikkelingshulp zich daarop voor?

Bij de bespreking van het schuldendossier doemt weer het spookbeeld Zaïre op, maar ik zal het omzeilen. Zaïre blijft voor mij een onderwerp voor Buitenlandse Zaken. Niet dat ik deze discussie met u niet wil aangaan, mijnheer de minister, maar ik zie haar in een grotere context. Ik wil enkel een paar vragen stellen in verband met het schuldendossier. U hebt in het verleden onderhandelingen met bijvoorbeeld Bolivia en Guatemala gevoerd in het kader van de formule «dept-project-swap». Werden onlangs gelijkaardige operaties met andere landen uitgevoerd? Hoe kan de werking van deze «tegenwaardefondsen» worden geëvalueerd? Werd reeds werk gemaakt van het tegen een zekere discount overkopen van gewaarborgde commerciële schulden door de Nationale Delcreditedienst? De vraag rijst eveneens of de financiële middelen die ABOS ter beschikking van de NDD zou stellen principieel als ontwikkelingsgelden

kunnen worden bestempeld. Moeten zij dus in aanmerking worden genomen bij de berekening van de 0,7 pct.?

Een voorlaatste aspect dat ik wil belichten, is de multilaterale ontwikkelingshulp. Deze heeft een belangrijke rol te vervullen in het kader van ontwikkelingsprogramma's. Door het supranationale karakter van een groot aantal problemen waarmee vele ontwikkelingslanden te kampen hebben, worden zij het best op een grote schaal aangepakt. Ik denk hierbij aan onderzoek in de landbouw, de veeteelt en de gezondheidszorg, waarvan de resultaten in vele landen kunnen worden aangewend.

Volgens u, mijnheer de minister, en daarmee kunnen wij het eens zijn, is het evenwel niet waar dat multilateraal uitgevoerde projecten gewoonlijk kwalitatief beter zijn dan bilateraal gefinancierde projecten, integendeel. Bovendien is ook uitgemaakt dat de financiële lasten van multilaterale projecten heel wat zwaarder zijn dan deze van bilaterale projecten.

De vraag rijst dan ook welke maatregelen kunnen worden genomen om het rendement van onze multilaterale bijdragen te verhogen. Zal de minister een classificatie van multilaterale organisaties aanleggen die om hun betere prestaties extra zullen worden beloond met bijkomende Belgische bijdragen? Ook dit houdt verband met de berekening van de 0,7 pct. Indien het antwoord op de vorige vraag positief is, vraag ik nog aan welke multilaterale instellingen dan reeds wordt gedacht.

In de senaatscommissie verklaarde u dat er in 1988 een krediet van 99 miljoen voor speedhulp was. Kan u meedelen in hoeverre dit krediet werd opgebruikt?

Tot daar enkele vaststellingen, kritische beschouwingen en hopelijk niet al te delicate vragen. (*Applaus.*)

**M. le Président.** — La parole est à M. Barzin.

**M. Barzin.** — Monsieur le Président, mon intervention dans ce débat consacré aux crédits destinés à la Coopération au Développement dans le budget 1988 du ministère des Affaires étrangères n'a pas pour but de tracer la chronologie des péripéties qui enveniment les relations belgo-zaïroises depuis la visite au Zaïre de M. le Premier ministre Wilfried Martens, le 3 novembre 1988, ni davantage de faire un exposé de synthèse sur les tenants et aboutissants de nos relations avec ce pays.

Je suis monté à cette tribune pour parler de notre coopération avec le Zaïre en articulant mon propos autour de quatre remarques.

En premier lieu, les relations entre la Belgique et le Zaïre, en 1988, sont fondamentalement des relations de coopération. En deuxième lieu, ces relations se sont dégradées et le gouvernement belge en porte partiellement la responsabilité: manque de volonté politique, impréparation et confusion dans le message. Ensuite, pour des raisons évidentes, il est souhaitable que notre partenaire privilégié dans le cadre de la coopération au développement soit le Zaïre. Enfin, l'expérience de cette crise démontre les implications qu'elle peut développer entre pays européens et est peut-être l'occasion de promouvoir une politique européenne de la coopération.

Monsieur le ministre, j'avoue avoir été surpris en lisant le rapport que notre collègue Bockstal a rédigé au nom de notre commission de la Coopération au Développement, par la faible dimension politique que prend votre budget. En effet, tant vous-même que, d'ailleurs, les membres de la commission, vous vous êtes limités à des considérations principalement comptables et j'ai cherché vainement, par exemple, un échange de vues sur le sort de notre coopération avec le Zaïre, alors que nous connaissons une crise patente en la matière. Je préfère croire que c'est dû au fait qu'il s'agit d'un budget déjà épuisé — puisqu'il porte sur l'année 1988 — plutôt qu'à un manque d'intérêt politique.

Dans ce rapport qui se limite donc à l'énoncé de chiffres, je relève que le budget de la Coopération, en 1988, s'élève à 15 149 millions, avec la circonstance que ce budget — si l'on déduit l'intervention de l'Etat à l'Office de sécurité sociale d'outre-mer, les frais administratifs, les activités d'information et autres dépenses — ne contient que 60 p.c. de fonds destinés à la



Coopération au Développement, c'est-à-dire un peu plus de 9 milliards.

Je constate aussi qu'il est assez difficile de percevoir ce qu'un Etat déterminé reçoit, étant donné le nombre d'instances et d'organismes amenés à prêter leur collaboration à cette coopération et la multiplicité des formes d'aide.

En ce qui concerne le Zaïre, je note que l'aide au développement représente un montant de l'ordre de 4 milliards. Je serais heureux, monsieur le ministre, que vous nous confirmiez quel est le montant total de l'aide attribuée au Zaïre en 1988 et que vous nous éclairiez sur la répartition de cette aide, qu'il s'agisse des prêts d'Etat à Etat, des traitements des coopérateurs, des bourses, des montants destinés à l'achat d'équipement et aux bureaux d'études, etc.

Vous serait-il aussi possible de préciser, monsieur le ministre, quelle est la part — en valeur absolue et en valeur relative — réservée au Zaïre dans le budget de la Coopération, lors des quinze dernières années? En effet, cela me paraît être un élément essentiel de ce dossier, dès l'instant où beaucoup se mettent à gloser sur les fondements de notre coopération avec le Zaïre.

Quant à moi, il me semble que c'est sous l'angle d'une meilleure coopération que nos rapports avec un Etat comme le Zaïre, quelque trente ans après son indépendance, peuvent et doivent se développer. Cela paraît une évidence et pourtant il semble que ce ne soit pas compris ainsi par notre gouvernement. La preuve en est le texte même de l'accord de gouvernement du 10 mai 1988 dans lequel, sous le titre «La Coopération au Développement», le Zaïre n'est même pas cité explicitement. On se contente de dire qu'«une attention particulière continuera à être consacrée à des pays avec lesquels nous avons des liens historiques», sans autre précision.

Manifestement, l'accord de gouvernement n'exprimait pas une volonté politique d'accentuer notre coopération avec notre ancienne colonie, qui en aurait pourtant bien besoin, tandis que le débat en commission sur les crédits de 1988 confirme que notre coopération au développement est abordée d'une façon plus comptable que politique — cela ne veut pas dire qu'il n'y a pas d'arrière-pensées politiques —, en faisant grand cas de la multiplicité des formes et destinations des aides.

Je crains que cela confirme les commentaires selon lesquels il existerait une volonté dans certains milieux — notamment flamands — de ne pas pousser plus avant notre coopération avec le Zaïre, voire de réduire notre aide en l'orientant vers d'autres pays. Certains vont jusqu'à dire, monsieur le ministre, que ce sont des raisons linguistiques qui sous-tendraient cette attitude à l'égard d'un pays qui constitue la deuxième nation francophone du monde.

**De heer Luyten.** — Dank zij de Vlaamse paters die hun Frans leerden?

**M. Barzin.** — Les Zaïrois, quant à eux, envisagent leurs relations avec nous essentiellement sous l'angle de la coopération: cela va de soi au niveau de la population, mais aussi dans le chef des dirigeants de ce pays. Trois d'entre eux ont entendu faire le déplacement à Bruxelles pour paraître devant les caméras de notre télévision, le 11 décembre 1988, afin de parler au public belge de la coopération entre les deux pays, de l'argent de cette coopération, et de la destination de cet argent.

Je pense que c'est parce que notre politique de coopération à l'égard du Zaïre n'a pas été suffisamment claire, volontariste et cohérente au niveau de notre gouvernement, que les choses se sont gangrenées, au point de remettre en cause le passé colonial! Tout cela a eu — et continue à avoir — des conséquences fâcheuses pour les Belges qui travaillent au Zaïre, pour les sociétés qui y ont des intérêts, et aussi pour les Zaïrois qui sont en Belgique, notamment les étudiants qui se demandent comment ils vont poursuivre leurs études. Un mot pour qualifier cette situation: «Quel gâchis!».

Tout a commencé par le voyage de notre Premier ministre Martens, le 3 novembre 1988, et peut-être même sept ans plus tôt lorsqu'il avait cru devoir s'exclamer, à Inga: «J'aime ce

pays, ses dirigeants, son peuple!» Début novembre, M. Martens a persisté et signé: à nouveau, les Belges ont pu voir à la télévision un M. Martens très euphorique pendant son voyage au Zaïre, à tel point que la presse a titré: «Le Premier ministre ensorcelé par le Zaïre.» Pour la petite histoire on a appris cette fois que, dans une autre vie — ou si celle-ci eût été à refaire — M. Martens se fût bien plu parmi les monts et les vaux enchanteurs de cet infini pays qu'est le Zaïre.

Ces débordements d'enthousiasme n'ont pas été du goût de tout le monde, notamment chez le partenaire socialiste du gouvernement. On se souvient du commentaire de M. Tobback, ministre de l'intérieur: «Tout le monde a droit à ses états d'âme et tout le monde a les amours qu'il peut.» Et M. Spitaels a renchéri en disant: «S'il y a de l'argent pour le Zaïre, on ne voit pas pourquoi il n'y en aurait pas pour les services publics.»

C'est ainsi que le ton — très peu diplomatique — a été donné. En effet, quelques jours plus tard, dans l'émission de télévision du 11 décembre 1988, organisée pour entendre les envoyés du président Mobutu venus «dans un but de clarification», on a vu le journaliste du *Morgen* Paul Goossens s'exclamer: «Nous aimons le peuple zaïrois, mais nous détestons votre régime et votre Président, et c'est notre droit!» C'est aussi pendant ce débat qu'on a entendu le chef de la délégation zaïroise annoncer que «les relations privilégiées entre la Belgique et le Zaïre ont cessé d'exister».

Maladresse de M. Martens, mais aussi très certainement, au niveau du gouvernement, impréparation, manque de volonté politique et confusion dans le message.

J'espèrerais le fait — qui me paraît tout à fait significatif — que le ministre de la Coopération au Développement brillait par son absence pendant que se jouait le sort de notre coopération au Zaïre. Tout le monde a été surpris, monsieur le ministre, que vous n'ayez pas accompagné MM. Martens et Tindemans dans ce fameux voyage du début novembre, au Zaïre. Ni vous ni personne de votre cabinet. De même, lorsque les trois envoyés du président Mobutu sont venus en Belgique le 9 décembre, pour participer à l'émission de télévision dont je viens de parler, ils ont été reçus par le Premier ministre, entretien auquel ont aussi participé, a dit la presse, M. Léo Tindemans, ministre des Relations extérieures et M. Philippe Maystadt, ministre des Finances.

Je vous demande de nous dire, monsieur le ministre, comment il faut interpréter votre extrême réserve dans cette affaire. Début novembre, vous n'avez pas accompagné au Zaïre, MM. Martens et Tindemans, que certains appellent le «plus vieux couple politique» de ce pays, et le voyage que vous avez effectué le 29 décembre pour porter la réponse du gouvernement belge au mémorandum zaïrois, a une signification fort mitigée dans le chef d'un ministre à part entière — et qui plus est — chargé du département de la coopération, concerné au premier chef par nos relations avec le Zaïre.

Dans ce contexte, monsieur le ministre, pourriez-vous me dire quelle signification il convient de donner au fait que la Coopération au Développement a maintenant un titulaire gouvernemental, ministre à part entière, non plus «chapeauté» par le ministre des Relations extérieures, comme c'était le cas dans les gouvernements précédents où le titulaire de la coopération était secrétaire d'Etat?

Pourquoi donc ce département de la Coopération, aujourd'hui dirigé par un ministre à part entière, ferait-il encore partie du «domaine réservé» du Premier ministre et du ministre des Relations extérieures?

Sous ces questions qui peuvent paraître anodines, s'en cache une autre plus fondamentale qui est de savoir qui décide dans cette matière de la Coopération et, s'il y a accord au niveau du gouvernement, quelle est l'attitude à adopter, en l'occurrence à l'égard du Zaïre.

Il me semble, en effet, urgent de définir et de défendre une politique cohérente et ainsi de saisir l'occasion qui nous est donnée de réaffirmer les liens de coopération privilégiés que nous entendons entretenir avec le Zaïre.

Beaucoup de pays, et notamment la France, cherchent à garder et à développer des ancrages importants sur le continent africain. Nous avons la chance, pour des raisons historiques, d'avoir des liens privilégiés avec le Zaïre. De grâce, ne gaspillons pas cette chance! Développons ces liens! Nous pouvons le faire dans le cadre d'une aide au développement bien comprise, à l'entière satisfaction des uns et des autres.

Beaucoup disent que nous aurons toujours notre place au Zaïre, tant nous y sommes des partenaires obligés. Sans doute. Mais la crise que nous traversons a provoqué un choc dans les esprits. Outre son caractère rocambolesque au niveau gouvernemental, elle a été diversement commentée par le biais notamment d'émissions de télévision, où certains n'ont pas hésité à jeter sur la période coloniale et post-coloniale un regard assez critique. De même aussi, l'idée s'est accréditée selon laquelle la Belgique aurait aujourd'hui des intérêts assez relatifs au Zaïre, et à supposer que tout tourne mal, ce ne serait pas nécessairement une catastrophe pour notre pays qui pourrait envoyer ses coopérants vers d'autres horizons et trouver d'autres marchés pour ses exportations.

Tout cela est assez nouveau! Malgré ces commentaires rassurants, qui ne sont pas exempts de contenu politique — il ne faut pas être dupe —, je refuse cette logique d'un scénario-catastrophe.

**M. Bockstal.** — Les exportations, monsieur Barzin, se chiffrent à 10 milliards sur 3 000 milliards, soit 0,3 p.c.

**M. Barzin.** — Vous confirmez donc les commentaires de certains milieux qui affirment que si tout tourne mal, ce ne serait pas nécessairement une catastrophe pour la Belgique.

**M. Bockstal.** — Je n'émetts aucun commentaire, monsieur Barzin, je fais une simple constatation.

**M. Barzin.** — Il est plus facile de détruire que de construire, et pour des raisons tant de moralité politique que de simple opportunité, il convient que nous raffermissions nos liens avec le Zaïre.

A mes yeux, la coopération devrait aujourd'hui prendre une dimension européenne plus importante. D'abord, il est évident qu'une politique européenne de la coopération, provenant d'une Europe politiquement modérée, a tout à fait sa place dans le dialogue Nord-Sud, pour promouvoir le développement des peuples économiquement faibles. Ce rôle d'une Europe attentive aux droits de l'homme, me paraît capital dans les rapports des pays industrialisés avec le tiers monde. Une politique concertée entre pays européens aurait aussi l'avantage d'éviter des surenchères d'ordre politique et économique, qui ont pour effet d'opposer les pays européens entre eux.

L'accord de gouvernement prévoit, dans son chapitre consacré à la Coopération au Développement, qu'il entend «contribuer de manière constructive aux initiatives prises dans le cadre de la Communauté européenne». Je crois que cela se justifie tout à fait, d'autant plus que la définition d'une politique européenne de la coopération serait une belle occasion, pour l'Europe, de se faire entendre dans le contexte international.

Pourriez-vous me dire, monsieur le ministre, ce qui a été fait, jusqu'à ce jour, pour contribuer, comme le dit l'accord de gouvernement, au succès d'initiatives dans le cadre de la Communauté européenne?

J'en termine en formulant le vœu que cette crise avec le Zaïre connaisse un aboutissement rapide et bénéfique pour les Zaïrois et pour les Belges, au-delà du passé, sans doute dans une perspective nouvelle, mais avec la volonté pour notre pays — même fédéralisé — de garder une place honorable sur la scène internationale. (*Applaudissements.*)

**M. le Président.** — La parole est à M. Hasquin.

**M. Hasquin.** — Monsieur le Président, il est évidemment tentant, lorsqu'on est amené à discuter d'un budget de la Coopération au Développement, d'aborder les questions relatives au

Zaïre, surtout dans la conjoncture actuelle. Je crois cependant que le moment est mal choisi. En effet, des intérêts supérieurs d'ordre national sont en jeu; il faut donc faire preuve d'une extrême réserve en la matière. Mon intervention ne porte pas sur le problème du Zaïre et je le regrette. Nous avons eu l'occasion d'aborder ces questions en commission et d'échanger de nombreuses informations lors d'une discussion très ouverte hors procès-verbal.

Néanmoins, je suis convaincu qu'un problème politique sérieux subsiste et je ne suis pas sûr que la Belgique ait en toutes circonstances agi comme elle aurait dû; nous aurons certainement l'occasion d'en discuter ultérieurement.

Mon intervention se résume à deux questions et à une réflexion.

La première question m'a été inspirée par la lecture des pages 6 et 7 du rapport de la commission. Si je me réfère à ces pages et que j'additionne les chiffres qui résultent des articles budgétaires réservés selon vous à la coopération universitaire, j'obtiens un montant de 1 163,8 millions de francs.

Or, dans le rapport et selon vos dires, le montant consacré à la coopération universitaire se chiffre à 1 248,7 millions. J'aimerais connaître le pourquoi de cette distorsion dans les chiffres.

J'en viens à ma deuxième question.

Vous avez, comme il fallait s'y attendre, évoqué le problème de la communautarisation des crédits en matière de Coopération; il est de bon ton, du côté néerlandophone, quand on parle de cette matière, de citer les chiffres relatifs à la Coopération dans le secteur universitaire.

D'après les chiffres repris au rapport, les crédits seraient répartis à raison de 975 millions pour les francophones et de 580 millions pour les néerlandophones, soit un rapport 62 p.c./38 p.c.

Vous conviendrez avec moi, monsieur le ministre, qu'il ne s'agit là que d'une petite partie du budget de la Coopération.

Les ONG, par ailleurs, absorbent des crédits considérables. Je serais tenté de poursuivre des investigations dans cette masse budgétaire non négligeable puisqu'on la chiffre à 1 milliard 800 millions environ et souhaiterais obtenir, pour cette masse budgétaire des crédits consacrés aux ONG, la répartition linguistique francophone-néerlandophone afin de voir à quels pourcentages on aboutit. Si l'on ne peut me donner la réponse ce soir, ce que je peux très bien concevoir, je me permettrai de vous poser la question dans les prochaines semaines, par la voie traditionnelle du bulletin *Questions et Réponses*.

Enfin, j'en arrive à une réflexion portant sur un thème que j'ai déjà eu l'occasion d'aborder en commission, lors de la discussion relative au Zaïre.

Pour des raisons naturelles évidentes et qui ne nécessitent pas de longs commentaires, depuis un certain nombre d'années, la tendance est plus que jamais de consacrer de plus en plus d'argent, en matière de Coopération, à deux secteurs considérés comme prioritaires: l'agriculture, en raison des problèmes d'alimentation, et le secteur médical, en raison tout simplement de la surpopulation, des maladies endémiques qui déciment les populations et des problèmes de malnutrition.

Que l'on privilégie ces deux secteurs me paraît d'une évidence criante et il est donc inutile de s'appesantir davantage sur ces aspects.

En revanche, on entend de plus en plus souvent depuis six ou sept ans, tant en Belgique que dans d'autres pays d'Europe, un discours tendant à vouloir diminuer parfois de manière considérable les crédits accordés à la coopération dans le domaine de l'enseignement et de la formation pédagogique notamment. Quelles raisons invoque-t-on pour justifier ce changement de cap?

La raison est que l'on forme des cadres universitaires depuis vingt-cinq ou trente ans, que tous les pays d'Afrique et nombre de pays d'Asie sont arrivés à l'indépendance au début des années 60 et, dans ces conditions, on estime que trente ans de formation de cadres universitaires, c'est suffisant!

Du strict point de vue de la logique, l'argument est pertinent. Des centaines de cadres ont, en effet, été formés pour les divers pays avec lesquels la Belgique collabore.

Nos universités, que ce soit au nord ou au sud, ont formé des centaines de diplômés et décerné des dizaines de doctorats ou d'agrégations qui permettent notamment à leurs titulaires d'exercer des fonctions de professeurs d'université ou de chefs de laboratoire dans leur pays d'origine. Sur le papier, tout cela est exact. Mais quand on va sur le terrain, monsieur le ministre, vous en conviendrez, on doit déchanter.

Pour ma part, j'ai séjourné dans une vingtaine de pays d'Afrique au moins. Chaque fois que je visite leurs universités, j'ai pour habitude de demander à voir leur bibliothèque. En entrant dans une bibliothèque, vous avez, en effet, en quelques instants, une vision claire et nette du niveau de l'enseignement. Vous pouvez ainsi savoir très rapidement si on y fait ou non de la recherche et si les enseignants sont tout simplement à même de se tenir au courant de l'évolution de la science. Sauf quelques rarissimes exceptions, il faut bien convenir que l'on découvre des situations désastreuses. J'ai souvent l'occasion de dire que la plupart des bibliothèques universitaires de ces pays sont moins bien équipées que des bibliothèques paroissiales de France, de Belgique ou d'autres pays d'Europe occidentale.

Il y a donc une déficience considérable, au niveau de l'infrastructure que j'appellerai logistique, scientifique, pédagogique, et une carence en équipement. Il y a aussi, bien entendu, déficience au niveau des infrastructures en bâtiments. Nombre d'entre eux tombent en ruine. Les étudiants comme les professeurs doivent travailler dans des conditions absolument pitoyables. Mais le plus inquiétant, monsieur le ministre, et vous le savez certainement, est de constater que ces cadres, que nous avons souvent formés, ne travaillent pas dans les universités. On assiste à un phénomène analogue à celui que nous connaissons, dans un certain nombre de pays développés et qu'il est convenu d'appeler « la fuite des cerveaux ».

La plupart des éléments les plus brillants du tiers monde formés en Belgique, en Europe ou en Amérique du Nord ne se retrouvent pas dans l'enseignement universitaire en raison de salaires dérisoires, scandaleusement faibles, du manque de bibliothèques universitaires et de laboratoires, de conditions de travail pénibles et très souvent, il faut bien le reconnaître, d'absence de liberté intellectuelle. Or, comment voulez-vous faire de la recherche sans cette liberté intellectuelle qui en est le support indispensable? Voilà toute une série de conditions qui expliquent que ces intellectuels aient purement et simplement déserté l'enseignement universitaire dans de nombreux pays du tiers monde.

Nous savons très bien que la situation du Zaïre, à cet égard, est particulièrement catastrophique.

Les manifestations qui se déroulent actuellement à Kinshasa et dont la presse se fait l'écho, ne font que traduire très partiellement le malaise de l'enseignement universitaire zaïrois. Ce malaise peut d'ailleurs être aisément décelé dans beaucoup d'autres pays du tiers monde, notamment en Afrique centrale.

Je suis rentré du Pérou il y a une dizaine de jours. Je puis vous assurer que la situation des universités péruviennes est désastreuse à de nombreux égards en raison de l'inflation, de la guérilla, ainsi que des traitements dérisoires octroyés aux enseignants. Actuellement, dans la plus grande université de Lima, le traitement d'un enseignant s'élève à 200 dollars par mois seulement alors que l'inflation était de 2 000 p.c. l'année dernière et est encore de 50 p.c. en janvier de cette année!

Cela se passe, je crois, de commentaires. Vous imaginez aisément la dégradation de l'enseignement et de l'environnement scientifique et intellectuel que ce genre de situation provoque.

Je veux par là, monsieur le ministre, insister sur ce qui me paraît, à nouveau, être une priorité. Il faut, à mon sens, persévérer dans la voie choisie au début des années 1960. Même si c'est décevant, même si on peut avoir le sentiment d'avoir perdu son temps pendant plusieurs dizaines d'années, je crois que, pour le bien-être des populations du tiers monde et dans le but de participer à la promotion de leur éducation et à l'élévation de

leur niveau culturel — ce qui apporte une aide au développement de ces pays — il est important, j'en ai la conviction, de poursuivre nos efforts ainsi que ceux de nombre de pays européens, en matière de formation. Cette perspective n'est peut-être pas exaltante à première vue. Cette coopération pourrait paraître banale, sans grand projet intellectuel mais les besoins sont criants.

A cet égard, je ne suis pas sûr que la coopération, telle qu'elle est encore parfois conçue, aujourd'hui, en Belgique, soit nécessairement la plus efficace.

Je ne reparlerai pas — d'autres s'en sont chargés — du monstre de l'AGCD. En commission, vous nous avez prouvé, monsieur le ministre, combien vous étiez à même de jeter un regard critique, voire cynique, sur l'institution aux destinées de laquelle vous présidez un tant soit peu.

Les réalités sont là et nuisent indiscutablement à notre réputation car on se plaint souvent, à l'étranger, des longueurs intempestives de la coopération belge lorsqu'il s'agit de mettre des projets en œuvre. Ceux qui pratiquent ce genre de coopération sur le terrain savent très bien qu'entre le moment où un projet est introduit et celui où les dernières signatures sont obtenues et l'argent dégagé, s'écoulent généralement trois ans ou trois et demi dans le meilleur des cas. Il faut véritablement s'armer, en l'occurrence, d'une patience qui défie l'entendement.

Pour ma part, j'ai eu l'occasion de découvrir un modèle de coopération en matière d'enseignement supérieur, modèle qui m'a séduit. Vous n'ignorez pas que le Canada — et plus particulièrement le Québec —, pays jeune qui n'a pas d'anciennes colonies, s'efforce d'occuper le terrain dans un certain nombre de pays du tiers monde et arrive en Amérique latine ou ailleurs, avec un regard assez neuf et des méthodes relativement séduisantes.

Permettez-moi de vous citer un exemple qui n'est pas unique. Nous pourrions peut-être nous en inspirer, à l'avenir, en matière de coopération dans le secteur de l'enseignement. Cela implique que l'on disperse moins les efforts financiers et humains pour les concentrer sur quelques secteurs ou quelques institutions privilégiées.

Je viens de vous parler de l'état de délabrement de la plupart des établissements d'enseignement supérieur de nombreux pays du tiers monde. Voici un contre-exemple.

Il y a deux ans, j'ai eu l'occasion de visiter et de séjourner pendant 48 heures à l'école polytechnique de Thiès, qui se situe à 100 kilomètres de Dakar, au Sénégal. Cette école a été montée de toutes pièces par la coopération canadienne.

Comment le Canada a-t-il conçu, il y a une dizaine d'années, cette coopération? A Montréal, existe une école polytechnique extrêmement réputée et considérée comme l'une des meilleures d'Amérique du Nord. Cette école a été chargée, avec son corps enseignant, de créer sur place une école polytechnique à vocation régionale, au sens africain du terme, c'est-à-dire susceptible de drainer des étudiants des pays environnants.

Le rayonnement de Thiès s'étend sur 15 pays d'Afrique environ.

Des professeurs de Montréal ont, à l'origine, été les seuls enseignants de l'école. Dans le même temps, on avait repéré les meilleurs éléments, sénégalais ou africains, auxquels on faisait suivre des stages de formation accélérée au Canada. On les « drillait » à la méthode nord-américaine d'enseignement universitaire.

La transmission de pouvoir, si je puis dire, s'est effectuée sur douze ou treize ans et tous les deux ans, un ou deux enseignants sénégalais revenaient de Montréal pour s'intégrer dans le corps enseignant de l'école polytechnique de Thiès. Progressivement, les Canadiens sont donc devenus moins nombreux. Quand j'y suis allé, il y a deux ans, ils étaient encore au nombre de trois seulement pour l'ensemble du corps professoral.

Une coopération de ce type qui nécessite évidemment des plans à long terme, ainsi que des budgets importants, présente au moins le mérite de la continuité: des éléments brillants sont pris en main, on les forme et on leur inculque une méthode. A



cer égard, j'ai été très surpris de constater que les Sénégalais avaient parfaitement assimilé la méthode nord-américaine de sélection, la rigueur dans le choix des professeurs, dans la façon de faire fonctionner une école, etc.

Pourquoi cela était-il possible? Tout simplement parce que l'expérience s'était déroulée sur un laps de temps relativement long et qu'en permanence il y avait un retour, voire une action dialectique, entre Montréal et Thiès: les enseignants sénégalais séjournaient à Montréal, revenaient au Sénégal, retournaient tous les deux ans pour un bref stage de perfectionnement d'une durée de trois mois à Montréal et ainsi de suite. C'est ainsi qu'a fonctionné le système.

On peut dire qu'il existe aujourd'hui une école polytechnique dans l'Ouest africain et qu'en Afrique, cette école a une grande valeur. Ses diplômes sont reconnus et les personnes auxquelles elle les délivre bénéficient d'une image de marque évidente, trouvent nécessairement plus aisément des emplois. Cette école exige un examen d'entrée comme c'est le cas dans nos écoles polytechniques, de même qu'à Paris et à Montréal. Bref, une mentalité scientifique, voire élitiste, s'y est créée. Vous conviendrez que c'est un fait peu banal en Afrique.

Je crois que cela n'a été possible qu'en raison du fait que, d'une part, cette école avait été conçue dans un plan d'ensemble et que, d'autre part, une volonté d'aboutir animait les autorités canadiennes. Bien que des gouvernements, à colorations diverses, se soient succédé à la tête de la fédération canadienne, ces changements n'ont cependant pas empêché que le phénomène de la durée l'emporte. Le résultat est particulièrement remarquable. Ne conviendrait-il pas de s'inspirer de cet exemple? (*Applaudissements.*)

**De Voorzitter.** — Het woord is aan minister André Geens.

**De heer A. Geens,** minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Mijnheer de Voorzitter, het is natuurlijk al vrij laat om nog zeer uitgebreid op al de interessante uiteenzettingen van vandaag te antwoorden. Ik ben aangenaam getroffen door de positieve teneur van het debat. Ik dank dan ook de rapporteur voor zijn degelijk verslag en alle sprekers. Ik zal vlug, maar toch degelijk de verscheidene vragen en aangehaalde punten overlopen. Ik wil degenen die de moeite doen zo lang op een antwoord te wachten, immers niet teleurstellen.

De rapporteur heeft erop gewezen dat de goedkeuringsprocedure voor de medefinanciering van NGO-projecten sinds 1981 strenger geworden is. U heeft daarin gelijk, mijnheer Bockstal. U sprak evenwel over het verplicht advies van de minister van Financiën. Dit is wellicht een vergissing, want niet de minister van Financiën, maar wel de inspecteur van Financiën moet een verplicht advies geven voor de goedkeuring van NGO-projecten. Wat de medefinanciering van de NGO-projecten betreft, is er inderdaad een tijdsprobleem. Wij zoeken samen met de NGO's naar oplossingen hiervoor. Ik heb zelf ook concrete voorstellen geformuleerd, maar wil hierover toch eerst overleg plegen met de NGO's. Het heeft immers geen zin om als minister zaken op te leggen die later door iedereen worden bekritiseerd. Daarom ben ik dus voorstander van een dialoog met de mensen die op het terrein werkzaam zijn.

U vroeg wat ik van plan ben te doen aan de daling van het bedrag van de medefinanciering. Ik weet niet waar u uw cijfers haalt. Volgens mijn bronnen werd er echter in 1985, 885 miljoen uitgegeven voor de medefinanciering; in 1986, 847 miljoen; in 1987, 933 miljoen en in 1988, 909 miljoen. Dit is toch enigszins verschillend van de cijfers die u hebt geciteerd. Wij kunnen misschien onze cijfers uitwisselen om na te gaan waaraan de verschillen te wijten zijn.

De heer Wyninckx heeft een zeer interessant betoog gehouden, dat echter in het kader van deze begroting jammer genoeg een beetje verloren gegaan is. Drie paragrafen van zijn uiteenzetting vond ik uitermate belangrijk. «Alle naties moeten in staat worden gesteld om het recht op ontwikkeling, op vrede, op zelfbeschikking en op het medebeheer van het patrimonium van de mensheid te waarborgen.» Verder: «Wie zou kunnen beweren dat de meeste Staten in Afrika, Azië, Oceanië en

Latijns-Amerika effectief hun zelfbeschikkingsrecht kunnen uitoefenen, zolang achter de hulp van de industriële naties eerder commercie schuilgaat dan solidariteit?» En ook op het einde van de uiteenzetting gaat het over het recht op ontwikkeling en over de verbintenis van de rijke naties dienaangaande.

Mensenrechten zijn fundamenteel. Wij moeten rekening houden met de culturele verschillen en de sociale en politieke realiteiten. Dat houdt in dat we ons permanent moeten inspannen en de mensenrechten niet uit het oog mogen verliezen.

Inzake commercie zijn er natuurlijk zaken gebeurd die niet door de beugel kunnen. Ik kan daarvan talrijke voorbeelden geven, maar dit is niet het geschikte ogenblik.

Er is natuurlijk iets pervers in het systeem dat wij hanteren. Wij hebben een minister van Ontwikkelingssamenwerking die verantwoordelijk is voor een deel van de ontwikkelingssamenwerking. Voor een ander belangrijk deel, met aanzienlijke effecten, namelijk de leningen van Staat tot Staat is de minister van Buitenlandse Handel verantwoordelijk. Dit is niet erg logisch. Dat systeem kan slechts worden aanvaard op voorwaarde dat de bijdrage aan de ontwikkeling door investeringen via leningen van Staat tot Staat wordt geëvalueerd.

De minister van Financiën is verantwoordelijk voor de financiële aspecten van de multilaterale samenwerking. Hier overlappen de bevoegdheden elkaar enigszins. Coherentie is nodig om een strategische ontwikkelingspolitiek te kunnen voeren. De leningen van Staat tot Staat omvatten een bedrag van twee miljard, maar het uiteindelijke resultaat voor de ontwikkelingslanden is een veelvoud daarvan.

De impuls voor de ontwikkelingslanden om bepaalde projecten uit te voeren wordt soms gegeven door de leningen van Staat tot Staat, die op vrij gunstige voorwaarden worden toegestaan, maar daardoor worden ze ook verplicht commerciële kredieten op te nemen die een nadelig effect hebben op hun schuldenlast. Dat is een van de redenen voor het ontstaan van de schuldproblematiek van de derde wereld. Wij moeten dat durven toegeven. Wie in deze aangelegenheid het sterkst is, over de meeste kennis beschikt, draagt de grootste verantwoordelijkheid.

Er bestaat echter ook nog veel goede wil om goede projecten uit te voeren. Wij moeten er ons van bewust zijn dat geen algemene strategie voor ontwikkelingssamenwerking mogelijk is, anders zouden wij met zijn allen hetzelfde moeten doen. Ook grote geesten zoals Myrdahl en Tinbergen hebben, nadat zij grote strategieën voor Afrika hadden ontwikkeld, na enkele jaren de moed gehad toe te geven dat zij zich hadden vergist. Dat is helemaal geen schande omdat de ontwikkelingslanden helemaal anders evolueren dan men denkt. Het gaat immers over verschillende culturen, verschillende sociologische en politieke structuren.

Vermits de heer Petitjean hier niet meer aanwezig is zal ik in het Nederlands antwoorden. Dat maakt het voor mij heel wat gemakkelijker. Hij heeft, zoals andere collega's, gewezen op de grote verspreiding van onze hulp. Ik ben het daarmee eens. Wij moeten absoluut een grotere concentratie nastreven.

In het verslag staat de lijst van de projecten. In sommige gevallen gaat het over realisaties van kleine niet-gouvernementele organisaties die in bepaalde gebieden werken. Men staat hier voor de keuze. Ofwel verplicht men ook de niet-gouvernementele organisaties te werken in de landen waar de officiële coöperatie wordt geconcentreerd, ofwel laat men ze vrij. Voor beide standpunten is iets te zeggen, al denk ik niet onmiddellijk aan het opleggen van een verplichting aan de niet-gouvernementele organisaties omdat de kwaal dan misschien groter zal zijn dan het resultaat.

De heer Petitjean heeft gesproken over de schuld. Ik ben daarop reeds ingegaan in verband met de uiteenzetting van de heer Wyninckx.

Het demografische probleem is in de derde wereld een fundamenteel probleem. Ik herinner mij de rapporten van de club van Rome die de grote verdienste hadden voor de eerste keer een globale visie te ontwikkelen, al zijn de prognoses niet juist gebleken. Ook de huidige demografische prognoses zullen niet

uitkomen, al weet ik niet ingevolge welke fenomenen. Er zijn allerlei scenario's mogelijk. Ik geloof echter niet dat de bevolkingsexplosie die wordt voorspeld kan plaatsvinden. Zij is onmogelijk omwille van de opvangcapaciteiten van de verschillende maatschappijen. Ik zal daar straks, in antwoord op degenen die over Unicef hebben gesproken, nader op ingaan.

Het is evident dat er een verhoging van de voedselproductie nodig is. Laten wij echter consequent zijn met ons zelf. Wanneer wij zeggen dat er meer voedselproductie moet zijn, dan moeten wij daarvoor in de derde wereld ook de omstandigheden creëren. In vele ontwikkelingslanden is er import van voedselproducten tegen nulprijs. Ze worden in elk geval op de markt verkocht onder de prijs waaraan de lokale landbouwer kan produceren. Waarmee zijn wij bezig? Voedselhulp moet altijd zeer kritisch met zeer veel reserves worden gegeven, behalve bij bepaalde rampen, want de lokale productie wordt soms geblokkeerd. Wanneer de boer geen geld krijgt voor zijn produkten dan produceert hij ze niet meer. Wij moeten op dat vlak zeer goed weten wat we willen.

De heer Petitjean heeft ook gepleit voor grotere vrijheid voor de NGO's. Wij zullen in dit verband criteria uitwerken en bepaalde voorstellen doen.

Hij sprak ook over de afwezigheid van de liberale familie in de overkoepelende Franstalige organisatie CNCD. Ik betreur dit, maar het is een keuze van de liberale familie. Langs Vlaamse kant heeft men het probleem opgelost door het creëren van een overlegcomité waarvan het NCOS de kern is, maar waarin ook alle organisaties die niet tot het NCOS behoren vertegenwoordigd zijn. Dit was trouwens de voorwaarde die ik heb opgelegd om als overlegcomité te kunnen optreden. Voorlopig zijn er langs Nederlandstalige kant geen problemen en ik hoop dat de Franstaligen een oplossing vinden. Dit zou de zaken heel wat vergemakkelijken. Ik ben echter niet van plan mij te laten vastpinnen op die moeilijkheden. Ik wil een resultaat bereiken. Wij moeten, in het belang van de NGO's, maatregelen nemen. Ik hoop dat iedereen zijn gezond verstand zal gebruiken en aan het overleg zal deelnemen.

De heer Petitjean en ook andere sprekers hebben gevraagd de kredieten voor informatie te verhogen. Wij zullen in 1989 de kredieten voor de NGO's en voor het ABOS, die nu ongeveer 60 miljoen bedragen, inderdaad optrekken.

Wij hebben reeds maatregelen genomen in verband met het voluntariaat. Zij werden echter nog niet gepubliceerd omdat ik nog wacht op de goedkeuring van de minister van Begroting. Bovendien wordt een nieuwe reeks maatregelen voorbereid. Ik hoop deze zeer vlug te kunnen bekendmaken. De gesprekken tussen ABOS en Intercooden zijn reeds ver gevorderd. Ik begrijp dat men zich ter zake ongerust maakt, maar men kan geen eieren bakken zonder de schaal te breken.

Ik ben bereid met iedereen te praten, maar ik kan geen rekening houden met eenieders wensen en het overleg mag ook niet worden overschaduwd door wantrouwen. Wij moeten trachten over de partijgrenzen heen te komen tot een overlegstructuur en een gemeenschappelijk standpunt. Het ligt niet in mijn bedoeling ook maar iemand te benadelen. Ik wil het pluriform karakter van onze maatschappij in al zijn geledingen respecteren. Wij moeten eensgezindheid bereiken. Het huidige statuut van het voluntariaat is niet langer verantwoord. Het moet worden aangepast. De idee van de heer Petitjean inzake gekwalificeerde seniors lijkt mij uitstekend te zijn. Ik kan daar op het ogenblik echter niet nader op ingaan.

De heer Petitjean beweert dat ik de secties zou hebben uitgezuiverd. Ik ben echter de eerste minister van Ontwikkelingssamenwerking die dat niet heeft gedaan. Ik heb niemand om politieke redenen verplaatst. Geen enkele van mijn voorgangers kan dit beweren.

Bij een vorige regeringswisseling zijn in de kortste tijd heel wat veranderingen gebeurd en, sta mij toe het te zeggen, niet altijd ten goede.

**De heer Luyten.** — Willem I heeft dit na 1815 ook niet gedaan en het is hem slecht gekomen.

**De heer A. Geens,** minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Het grote verschil is dat deze mensen nu in het buitenland verblijven en dat degenen die hij op hun plaats had gelaten, zich hier in het binnenland bevonden.

Ik begrijp de opmerking van de heer Petitjean dienaangaande niet. Indien wij veranderingen voorbereiden, dan is het alleen in het belang van de secties. Immers, sommige personen blijven te lang op dezelfde plaats. Een spreker heeft hier zeer terecht verklaard dat het niet goed is iemand tien jaar op dezelfde plaats te laten werken. Om de drie jaar veranderen, zoals voor de diplomaten, is ook niet nodig, maar een verandering om de vijf jaar, ook voor de coöperanten is op zichzelf een goede zaak, evenals het integreren van de coöperanten in de administratie. Het statuut moet dan wel fundamenteel worden veranderd, want het huidige statuut leent zich daartoe niet. Wij willen dit doen, maar wij moeten daarvoor de tijd krijgen. Wij hebben ook het akkoord nodig van het Parlement.

Ik kan de heer Petitjean bijvallen waar hij het had over onze hulp aan Zaïre. Wat hij heeft gezegd is allemaal juist, ik heb daarmee trouwens geen problemen.

Mevrouw Hanquet heeft gesproken over het indienen van de begroting 1989. Deze begroting is klaar. Wij zijn nu bezig met de budgetcontrole en hebben enkele fundamentele amendementen ingediend op de begroting 1989. Ik wil er toch de aandacht op vestigen dat ik niet alleen de begroting 1988 maar ook de begroting 1989 heb moeten maken onmiddellijk na mijn aantreden als minister.

Ik heb dus heel weinig ruimte gehad om inhoudelijk veel wijzigingen aan te brengen. Wij moeten dus nu ter gelegenheid van de budgetcontrole een aantal belangrijke wijzigingen voorstellen. Wij doen dit ook en wij zullen rekening houden met de opmerkingen die hier werden gemaakt. Zodra de budgetcontrole is beëindigd, kan de begroting worden ingediend, wat dus zeer spoedig zal zijn.

Mijn antwoord geldt voor al de opmerkingen die in verband met het indienen van de begroting werden gemaakt, opmerkingen die ik overigens volkomen bijval wat de inhoud betreft.

Veel leden hebben opmerkingen gemaakt in verband met de werkgroep 0,7. Deze werkgroep werkt op een zeer ernstige wijze. Er is wel een probleem gerezen, want wij werken met de verschillende departementen die erbij zijn betrokken. Wij maken een driejarenplan en de moeilijkheid daarbij is te bepalen wie meer moet krijgen en of het lineair of niet lineair moet gebeuren.

Voor mij is het duidelijk dat het niet lineair moet. Ik meen ook dat er andere middelen zijn en andere mogelijkheden voor het ene en voor het andere. Maar de discussie vordert en wij gaan vooruit. Er komen steeds meer gegevens op tafel. Op de vergaderingen zijn steeds veel aanwezigen. Aan het adres van de heer De Belder voeg ik er nog aan toe dat wij ook de Gemeenschappen hebben uitgenodigd. De vertegenwoordigers van de Gemeenschappen zijn ook steeds aanwezig hoewel de Ontwikkelingshulp geen materie is die werd geregionaliseerd, althans niet op dit stuk.

Mevrouw Hanquet heeft een aantal voorstellen gedaan om te komen tot de 0,7 pct. Al deze mogelijkheden zijn te overwegen, maar men moet het in zijn geheel bekijken.

De heer De Backer heeft zeer vriendelijke woorden tot mij gericht waarvoor ik hem erg erkentelijk ben. U is een echte gentleman. Het gebeurt niet vaak dat iemand die behoort tot de oppositie dergelijke taal spreekt.

Ik begrijp dat u niet steeds akkoord gaat met wat achter de cijfers schuilt, maar het belangrijkste is dat wij daar samen over nadenken en uitmaken wat we willen.

Ik heb zowel in de commissie van de Kamer als van de Senaat gezegd dat het debat over Ontwikkelingssamenwerking feitelijk «boven» de politieke partijen zou moeten worden gehouden. Inhoudelijk kan men van mening verschillen.

Als degenen die de nadruk leggen op handel en degenen die meer klemtoon leggen op het werk aan de basis voldoende lang en ernstig blijven discussiëren, moet er een consensus mogelijk zijn.

De verhouding tussen de Nederlandstalige en de Franstalige universiteiten is een oud zeer.

Wij zullen pogen in de begroting 1989 iets te doen zonder de Franstalige universiteiten te benadelen. Ik heb trouwens de Franstalige universiteiten de garantie gegeven dat ik de kredieten nominaal niet zal verminderen. Dat betekent meteen dat de kredieten voor de Nederlandstalige universiteiten moeten worden verhoogd.

Ik ben het volkomen met u eens over de noodzaak niet alleen aan kwantitatieve maar ook aan kwalitatieve hulp. Dat is niet zo eenvoudig want kwaliteit is een moeilijk beoordelingscriterium.

Eerst moeten de doelstellingen worden bepaald. Dan moet iemand controleren of ze bereikt zijn en of dit is gebeurd binnen het middelenpakket en met een goed rendement.

Ik ben het met u eens dat wij moeten streven naar kwaliteit. In principe gebeurt dat altijd.

Er wordt vaak met stenen gegooid naar de administratie. Ik wil een kleine rechtzetting doen. Het is juist dat er problemen zijn in de administratie maar hoe zijn die ontstaan? Ze zijn niet *a priori* de schuld van de administratie. De politieke verantwoordelijken moeten ook in eigen hart kijken. Ligt de oorzaak niet bij hen?

Sommigen hebben erop gewezen dat de administrateur-generaal, die is benoemd, in Rome is om redenen die de meesten bekend zijn. De administrateur-generaal, taaladjunct van de administrateur-generaal, is ook niet aanwezig. Een directeur-generaal oefent zijn functie uit. Een directeur-generaal oefent de functie van administrateur-generaal *ad interim* uit en er is één directeur-generaal *ad interim*. Er zijn een hele reeks functies met « a.i. ». Dat is niet gezond voor de administratie.

Inderdaad gaan dit jaar 22 personeelsleden met pensioen. Sommigen gaan vervroegd met pensioen omdat zij totaal gedemotiveerd zijn.

Wij moeten de politieke moed hebben over de oorzaken hiervan na te denken. Het is al te gemakkelijk de administratie de schuld te geven. Waarschijnlijk dragen wij hierin mede verantwoordelijkheid en moeten wij maatregelen nemen om dit in de toekomst te vermijden.

Als wij de ideale omstandigheden creëren, dan hebben wij het recht meer van de administratie te vragen.

Sommige personeelsleden werken hard en ernstig en hebben een grote kennis en waarde. Ik geloof dat wij dat niet mogen vergeten. Zoals in alle administraties is er ook bij het ABOS kaf tussen het koren. Ik vind het al te gemakkelijk om kritiek op het ABOS te uiten. Ik zeg dat niet tegen u persoonlijk, mijnheer De Backer, maar eerder in het algemene kader van alle uiteenzettingen.

Met uw suggestie om de beurzen in ondernemingen toe te kennen, moet u toch zeer voorzichtig zijn. Dan bent u eigenlijk bezig met het subsidiëren van ondernemingen. Dat is niet de taak van Ontwikkelingssamenwerking. U bedoelt het waarschijnlijk heel goed, maar we moeten het anders aanpakken, evenwel met het oog op dezelfde resultaten. Ik voel veel meer voor een systeem waarbij kleine en middelgrote ondernemingen meer mogelijkheden krijgen via Ontwikkelingssamenwerking dan voor een systeem waarbij met ondernemingen wordt gewerkt en mensen van ontwikkelingslanden hier stage lopen. In ieder geval is elk idee het overwegen waard.

U hebt gezegd dat voor het Fonds voor ontwikkelingssamenwerking 1 miljard 50 miljoen beschikbaar is, maar dat het geven van leningen geen goede oplossing is. Deze 1 miljard 50 miljoen voor financiële samenwerking heeft echter niets met leningen te maken. Hoofdzakelijk is deze som bestemd voor structurele aanpassingsprogramma's, eigenlijk dus voor steun aan de betalingsbalans. Wij stellen 200 of 300 miljoen ter beschikking, waarmee goederen worden gekocht die in de ontwikkelingslanden in de lokale munt moeten worden terugbetaald en waarmee men projecten uitvoert. Het is dus helemaal geen schuld als

zodanig. Men geeft deviezen die toelaten bepaalde stukken, zelfs voor de privé-sector, te kopen, omdat men ze nodig heeft. Het geldt komt op een ontwikkelingsbank en wordt opnieuw aan projecten uitgegeven.

Over de multilaterale hulp is heel veel te zeggen. U hebt gevraagd of er gemengde commissies zijn.

De volgende vergaderingen hebben inderdaad op 21 en 22 maart plaats. Ik heb reeds een commissievergadering moeten laten voorbijgaan, omdat zij met een andere samenviel. Het is noodzakelijk dat wij deze commissies van dichtbij volgen. Zonder dat ik naar iemand een steen wil gooien, wijs ik er toch op dat een van mijn voorgangers met één penntrek aan één bepaalde organisatie in het kader van het Overlevingsfonds 5,2 miljard heeft toegespeeld. Daarbij heb ik heel wat vragen. Men verwijt mij nu reeds dat ik te veel reis en te veel onderweg ben, hoewel dat een absolute noodzaak is, wanneer wij de achterstand willen inhalen die wij met de verscheidene gemengde commissies hebben opgelopen. Ik kan echter niet op twee plaatsen tegelijk zijn en als ik er zelf niet ben, is op de internationale gemengde commissies wel iemand van de administratie aanwezig.

Niet zoals de heer Egelmeers hebt u, mijnheer De Backer, gewezen op het rapport van Unicef en de rechten van het kind.

Dit is een schrijnend probleem. Ik uit op geen enkele wijze kritiek op het rapport of op de acties van Unicef. Dit is een veel te menselijke en pijnlijke aangelegenheid. Ik kan daarop verder ingaan, maar daarvoor is het uur te ver gevorderd. Ik wijs er toch op dat de evolutie in Afrika negatief is. Wij moeten daarover nadenken. Hoezeer ik ook sta achter alles wat Unicef zegt over vaccins, het belang en de rechten van het kind, toch denk ik dat men het fundamentele probleem moet opentrekken.

Men moet zeer voorzichtig zijn met de unidimensionele aanpak van Unicef. Men moet het probleem globaal aanpakken. Het kind heeft een probleem, maar het leeft in een maatschappij, in een omgeving. Men moet heel die omgeving tegelijkertijd aanpassen en laten groeien. De omgeving zelf moet mogelijkheden creëren voor het kind. Dat kan het kind zelf niet.

Als men beweert slechts enkele miljarden nodig te hebben om de problemen op te lossen, is dit een leugen. Men draait ons daarmee een rad voor de ogen. Men moet een gunstiger maatschappelijk concept creëren waarmee al de geledingen van de maatschappij worden verbeterd. Op alle vlakken moeten de condities worden verbeterd: de watervoorziening, het afvalprobleem, het leefmilieu, de woonomgeving en de toestand van de woningen.

Men moet ervoor zorgen dat het economisch draagvlak van de landen in de derde wereld voldoende groot is om een aantal sociale uitgaven te kunnen dragen. Daaraan zullen wij nog gedurende vele jaren bijstand moeten verlenen. Onze eindbeoordeling moet zijn een maatschappij te creëren die zelfdragend is en niet meer afhankelijk is van hulp. Op dat gebied is er een tekort in het standpunt van Unicef. Ik zeg dit met zeer veel schroom, want de toestanden die in het rapport tot uiting komen, zijn zo schrijnend dat het een schande is voor onze beschaving.

U hebt ook gesproken over de transportinfrastructuur, in dit verband hebt u helemaal gelijk. U hebt verwezen naar APEC; wij steunen dit ten volle en er bestaat geen enkele reden om dit vandaag te veranderen.

De heer Van Eetvelt heeft ook een opmerking gemaakt over de herstructurering van het ABOS. Wij zijn daar volop mee bezig en zijn nu in de fase van de uitwisseling van wederzijdse bedenkingen. Binnen enkele weken moeten wij tot definitieve conclusies komen. De structuur van het ABOS zal er dan helemaal anders uitzien dan vandaag. En het zal ook noodzakelijk zijn dat we met zijn allen de moed hebben om daarna de nodige invuloefeningen te doen. Het zal echter nog een hele tijd duren vooraleer die nieuwe structuur praktisch zal kunnen functioneren, een hele kaderherziening vergt nu eenmaal tijd.



Mijnheer Egemeers, wat u hebt gezegd is juist. En wat in het rapport staat is ook juist: te veel industrie en te weinig landbouw, te veel klinieken en te weinig gezondheidszorg, te veel universiteiten of te veel hoger onderwijs en te weinig lager onderwijs. Ik zou dit lijstje nog wel met een tiental voorbeelden kunnen verlengen. Men wil de wagen wel eens voor de paarden spannen en dat gaat natuurlijk niet. Men gaat er « hier » — en dan bedoel ik niet bepaald de Westerse wereld — te vaak van uit dat men in Afrika een nieuw Europa kan opbouwen. De situatie is daar totaal anders en wij moeten ons daarover eens grondig gaan bezinnen. Ik ben het met u eens dat er afspraken over de partijen heen zouden moeten komen. Waar wachten wij op? Ik wil dit gesprek op elk moment aangaan.

Op de vragen over de deelname van de Gemeenschappen waarover ook de heer De Belder het had, heb ik reeds geantwoord. Er is inderdaad betwisting over de interpretatie van de teksten in verband met het Fonds. Over het ministerieel comité voor Buitenlandse Betrekkingen werden aan mijn collega's ministers voorstellen geformuleerd om dit stelsel te herzien. Wat daar gebeurd is, is abnormaal. In de rol van de adviesraden valt er op het ogenblik geen evolutie vast te stellen en er is nog niets constructiefs gebeurd. Dat moet ik eerlijk toegeven.

De heer De Belder heeft gelijk te pleiten voor een betere coördinatie. Ik ben daar echter al op ingegaan evenals op de herstructurering van het ABOS. Hij vraagt zich ook af of het ABOS geen parastatale instelling dient te worden. Dat vergt een vrij fundamentele discussie die ik nu niet kan aangaan. Ik geef toe dat het een van de mogelijkheden is, maar er zijn er nog andere. Ik vind ook dat de herziening van de opdracht en van het statuut van de coöperanten noodzakelijk en nuttig is. Uw uitspraak, mijnheer De Belder, dat 80 pct. van onze hulp naar een bodemloos vat gaat, *in casu* Afrika, is een krasse uitspraak, die heel wat discussie kan veroorzaken. Ik denk dat wij tegenover Afrika wat milder moeten zijn. Ik wil daar nu niet op ingaan, dat zou ons te ver leiden. U hebt ook gevraagd hoeveel mensen er bij het overlevingsfonds betrokken zijn. Het antwoord daarop is één.

Wij oefenen hierop inderdaad te weinig controle uit. In het kader van de multilaterale instellingen staan we zaken toe die we onze eigen administratie niet gunnen. Dit is niet correct, maar toch kraait daar geen haan naar. Iedereen vindt dit blijkbaar normaal. Indien we op een soortgelijke wijze te werk zouden gaan voor onze eigen administratie worden we al vlug geconfronteerd met allerlei proceduremoelijkheden.

U had het ook over de Europese dimensie van de ontwikkelingssamenwerking. België draagt in het kader van de Lomé-Convention ongeveer 2,5 miljard per jaar bij. Voor de overige EG-programma's betalen we de percentages die in de EG overgenomen zijn.

Mevrouw Aelvoet, u beweerde dat de besteedbare middelen in 1988 lager liggen. In absolute termen hebt u gelijk. Dit is gedeeltelijk te wijten aan de regeringscrisis, die toch tot mei heeft geduurd. Er zijn inderdaad enkele problemen met betrekking tot de besteedbare en de bestede middelen.

U hebt ook gesproken over het ABOS en over het Overlevingsfonds. Er werd 1 miljard toegekend voor projecten van de NGO's. Er zijn ter zake moeilijkheden gerezen. Ik ontken dat niet. U gaat echter te ver wanneer u zegt dat de inspecteur van Financiën van kwade wil is. In het algemeen is hij immers een redelijk man, met wie te praten valt en die kan worden overtuigd met goede argumenten. Ik zie echter ook niet klaar in de oorzaken van al de moeilijkheden. Ik zal deze aangelegenheid opnieuw grondig bekijken en u later verdere verduidelijkingen geven.

Ook wat de SADCC-landen betreft, hebt u gelijk. Er is van alles fout gegaan. Ik wil echter één ding rechtzetten. De gift van 300 miljoen die in 1980 werd toegezegd, paste waarschijnlijk in het kader van een lening van Staat tot Staat. Ik ben daar niet helemaal zeker van, maar zal dit eens nagaan. Het ging in ieder geval niet over een lening in het kader van de ontwikkelingssamenwerking.

Het gaat inderdaad niet op dat 50 pct. van de middelen aan transportkosten worden besteed. Het is niet mijn intentie om op die wijze te werk te gaan.

U hebt mijn toespraak in Rwanda aangehaald, maar ik wil hier toch enige nuances in aanbrengen. Ik heb 600 miljoen toegekend uitsluitend voor het regionale niveau. Dit is de eerste keer dat dit gebeurde, want vroeger werd er enkel gewerkt in het kader van bilaterale overeenkomsten. Dit sluit echter niet uit dat wij ook op het bilaterale vlak zullen blijven verder werken.

Dit is een bijkomend krediet dat wij zullen uittrekken voor de SADCC als regionale organisatie. Wij hebben de bedoeling dit krediet te spreiden over twee of drie jaar. Wij doen dit uit veiligheidsoverwegingen opdat men ons nadien niets kan verwijten. Indien mogelijk nemen wij twee jaar, maar ik weet niet zeker of de projecten zich daartoe zullen lenen. Een ander probleem is dat wij tot nu toe niet weten welke projecten daarvoor in aanmerking komen. Thans gaat het om negen landen, maar wanneer de vredesoperaties met Namibië slagen zullen er tien landen bij betrokken zijn. Wanneer er sprake zal zijn van de toetreding van Namibië tot Lomé IV zullen wij dat gunstig beoordelen.

U hebt ook vragen gesteld over Burundi. Gisteren nog hebben wij, precies om de redenen die u aanhaalt, gevraagd een dossier te herzien. Wij hebben daarbij gewezen op de gewijzigde omstandigheden die het herdefiniëren van het project noodzakelijk maken.

Mevrouw Aelvoet. — In verband met Namibië wens ik te vernemen of België de vraag steunt van de ACP-EC *Joint Assembly* om de VN-Raad voor Namibië nu al toe te laten als waarnemer aan de onderhandelingen over de Lomé IV-Convention deel te nemen.

De heer A. Geens, minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Deze zaak betreft in eerste instantie niet ons, maar wel de ACP-landen. De vraag is nog niet gesteld.

Mevrouw Aelvoet. — Die vraag werd eind december reeds gesteld.

De heer A. Geens, minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Niemand zal daar bezwaren bij kunnen hebben en er zullen zich daar geen problemen voordoen, wanneer dit proces doorgaat. Het spreekt vanzelf dat, van zodra Namibië de onafhankelijkheid heeft verworven het daarbij zal worden betrokken. Het land zal dan automatisch worden opgenomen in de SADCC. Het was trouwens op deze conferentie reeds aanwezig en is uitgebreid aan het woord kunnen komen.

Ik heb nog een verduidelijking aangaande het toxisch afval. Ik heb ook het artikel in *De Standaard* gelezen. De realiteit is dat er binnen het onderhandelingsmandaat van de commissie over Lomé IV geen specificaties zijn gegeven of een mandaat werd verleend om over toxisch afval te onderhandelen. Mijn uiteenzetting in Brazzaville tijdens de bijeenkomst van de twaalf had als doel te wijzen op het oneerlijk aspect van de teksten die de ACP-landen worden voorgelegd.

De teksten legden de verantwoordelijkheid op de ACP-landen en vermeldde dat de Europese landen het importverbod van de ACP-landen zouden accepteren. Ik vind dat men daar niet ver genoeg gaat en dat men zijn eigen verantwoordelijkheid moet dragen. Het verscherpen van de controle, van de monitoring, komt neer op het afwentelen van de verantwoordelijkheid. Ik heb dat daar ook benadrukt. Wij dienen de moed te hebben om, als individueel Europees land, voor onszelf een exportverbod van toxisch afval op te leggen. Pas dan zal blijken dat wij het eerlijk menen. De ACP-landen wensen een totale verbanning van alle toxisch afval.

Wat de woestijnvorming betreft, ben ik het met u eens dat het hier om een zeer belangrijk probleem gaat. Wij zijn ons niet bewust van hetgeen er gebeurt.

De woestijn ruikt in Afrika op met 5 kilometer per jaar. Sommige specialisten zeggen dat dit op zeer korte tijd omwille

van een abnormale droogte of een abnormale gebeurtenis ineens met 100 kilometer zou kunnen gebeuren. Maar er is veel meer.

Mevrouw Aelvoet, u hebt gelijk wanneer u zegt dat moet worden gestopt met de houtkapping, maar de houtkapping is voor een groot gedeelte van de inwoners de enige bron van inkomsten. Zelfs wanneer herbebossingsprojecten worden opgezet, moet daarvoor een oplossing worden gezocht. De morgen voor wij uit Brazzaville vertrokken ben ik even het binnenland ingegaan. Ook daar brandt men hele stukken bos af om houtskool te maken omdat dat de enige bron van inkomsten is voor de plaatselijke inwoners. Zij kunnen er gemakkelijk mee over de stroom om het te verkopen. Men moet niet alleen het kappen stopzetten. Men moet ook het sociologisch en het economisch probleem eraan verbonden oplossen. Er zijn initiatieven aan de gang, maar het gaat allemaal zo traag. Wij hebben niet veel tijd meer.

Gelukkelijk begint men in te zien dat de ontbossing van het Amazonewoud met rasse schreden vooruit gaat en dat er een enorme verwoesting aan de gang is. Blijkbaar hebben de Brazilianen dat ook ingezien.

Het probleem is nochtans veel groter in Afrika.

In verband met de interpellatie van mevrouw Aelvoet wil ik nog het volgende zeggen.

Ik wil van op de tribune geen commentaar geven bij het project-Mobaye. Het beste wat ik kan doen is erover zwijgen.

**Mevrouw Aelvoet.** — Dat is voldoende.

**De heer A. Geens**, minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Het probleem in verband met de niet-gouvernementele organisatie waarover u hebt gesproken, mevrouw Aelvoet, is mij natuurlijk bekend. Dat is echter een erfenis waarvoor ik geen verantwoordelijkheid draag. Wanneer u zegt dat er wijzigingen moeten komen, dan ben ik bereid om dat van nabij te bekijken. Ik heb het ook buitengewoon eigenaardig gevonden een brief ter ondertekening te hebben gekregen om verslagen van de gemengde commissies naar de diverse organisaties die daarmee helemaal geen zaken hebben te sturen. Dat is echter een ander punt van discussie.

U hebt eigenlijk zelf de oplossing gegeven. U hebt gezegd hoe de stopzetting van de activiteiten in de praktijk verloopt. Op 14 januari hebben wij in de regering de beslissing genomen geen nieuwe projecten meer goed te keuren.

Wij hebben ons daar zeer strikt aan gehouden. Er zijn inderdaad problemen, maar ze zijn niet onoverkomelijk. U heeft gevraagd welke groepen druk uitoefenen in verband met dit dossier. Er moet echter geen druk uitgeoefend worden want er wordt geen beslissing genomen zolang de situatie ter plaatse niet verandert. Zolang er geen nieuwe beslissing wordt genomen, blijft de huidige beslissing van kracht.

Het departement van Ontwikkelingssamenwerking wordt uiteraard intensief betrokken bij de voorbereiding van de ministerconferentie waarover u hebt gesproken. Het zou kras zijn indien dit niet het geval zou zijn. De administrateur-generaal van ABOS is uiteraard bij de voorbereiding, die vooral technisch is, betrokken. De politieke besluiten zullen later worden genomen. U heeft zeer duidelijk de concrete formules besproken die wij hebben voorgesteld.

U stelde ook een vraag betreffende de wisselkoersen. Het is evident dat men bij het creëren van een tegenwaardefonds een veiligheid moet opnemen tegen inflatie en devaluatie zonet blijft er met een inflatie van 100 pct. na vijf jaar niets meer over van het fonds of komt er geen waarde bij. Buiten Guatemala en Bolivia zijn er geen andere landen waarmee wij hierover afspraken hebben gemaakt of onderhandelingen voeren. Mischien kan u dit probleem nog eens onder gunstiger omstandigheden aan de orde stellen want het loont wel de moeite om daar uitvoeriger op in te gaan dan thans mogelijk is.

Ik heb reeds geantwoord op een aantal vragen die de heer Verschueren heeft gesteld. Mijn standpunt over de absorptiecapaciteit van de ambtenaren is gekend. Ik deel het standpunt van

de vakbonden voor 95 pct. Onze opvattingen ter zake liggen dus niet zover uit elkaar.

Mijnheer Verschueren, u had ook opmerkingen betreffende de top van de administratie. Voor de vervanging van personeel heb ik er reeds op gewezen dat ik gebonden ben door een centraal akkoord.

Het ligt niet aan mij dat men in ons land geen gediversifieerde akkoorden meer kan sluiten. Er is één centraal akkoord omdat men geen verschil wil maken tussen de ministeries. Er zijn departementen die een andere benadering vergen maar daarmee wil men geen rekening houden. Wij zouden zowel in de regering als in het Parlement eens een grondig debat moeten voeren over de administratie en wat wij daarvan in de toekomst verwachten want op het ogenblik creëren wij zeer grote problemen. Het is niet mijn bevoegdheid daarover te spreken, maar ik heb ter zake wel zeer duidelijke meningen.

In verband met de binding tussen de mensenrechten en de ontwikkelingshulp, zoals dit in Nederland gebeurt, verwijs ik naar de interministeriële conferentie ter voorbereiding van Lomé IV. Er tekent zich een gunstige evolutie af ten opzichte van de vorige onderhandelingen. Natuurlijk is niet alles perfect. Zoals de heer Wyninckx terecht heeft gezegd, moet men enige nuancering kunnen aanbrengen, zonder daarom zijn principes geweld aan te doen.

Ik begrijp de vraag over de invloed van 1992 op de Belgische ontwikkelingssamenwerking niet goed, tenzij de bedoeling naar een groter Europees geheel te gaan.

Het is juist dat wij als Europees geheel veel meer zouden kunnen doen, maar ik zie het nog niet gebeuren dat bijvoorbeeld Engeland, Frankrijk of Duitsland hun beleid inzake ontwikkelingssamenwerking zouden integreren in een Europees geheel.

Er zijn nog geen afkopen gebeurd tegen discount van commerciële schulden. Behalve voor Bolivia en Guatemala is daarvoor niets gebeurd.

Mijnheer Verschueren, over de multilaterale hulp en de schaalgrootte zou een afzonderlijk debat moeten worden gevoerd. Het zou de moeite lonen het te doen, want de schaalgrootte is een enorm probleem en de oorzaak van grote mislukkingen. Om echt te slagen in projecten van ontwikkelingssamenwerking, moet worden gewerkt met projecten op maat van de mens, datgene wat hij aankan daar waar hij woont, in Afrika, in India of in Zuid-Amerika.

Er is geen uniforme oplossing en geen uniform antwoord op te geven; daarmee moet men rekening houden. De multinationale organisaties hebben heel wat « witte olifanten ». Het is niet alleen de bilaterale hulp die soms misleunen op de wereld zet, het gebeurt ook door de multilaterale. Trouwens, ik ben daar vroeger in de commissie uitgebreid op ingegaan.

Ik zal u een lijst laten worden van organisaties die spoedhulp hebben ontvangen. De kredieten waren reeds opgebruikt voor het einde van het jaar.

De heer Barzin heeft mij een hele reeks vragen gesteld die zeer technisch zijn. Ik zal hem de gegevens schriftelijk bezorgen.

**De Voorzitter.** — Een van mijn voorgangers heeft vroeger gezegd dat men niet hoefde te antwoorden aan de sprekers die niet meer aanwezig waren. Ik wil zover niet gaan en ik ga er mee akkoord dat u de technische gegevens aan de heer Barzin bezorgt.

**De heer A. Geens**, minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Mijnheer de Voorzitter, de heer Barzin heeft zich verontschuldigd omdat hij zijn laatste trein moest halen, waarvoor ik begrip kan opbrengen.

De heer Barzin beweert ook dat er geen beleid is. Deze algemene terminologie kan men altijd gebruiken. Er is uiteraard wel een beleid. Men hoeft het daarmee niet eens te zijn maar dat is iets anders.

Ik begrijp niet goed dat de heer Barzin verklaart dat er vooral in Vlaamse kringen een tendens is om onze ontwikkelingssamenwerking met Zaire te verminderen en te oriënteren naar andere

landen. Ik geloof dat niet. Hij heeft gesuggereerd dat wij iets hebben tegen de Franstalige landen. Hij moet uit de statistieken weten dat het overgrote gedeelte van onze hulp gaat naar Franssprekende landen, van oudsher. De hulp voor anderstalige landen bedraagt slechts ongeveer 5 pct. Voor Engelstalige landen en 1 pct. voor Portugeessprekende landen. Men mag niet overdrijven. Zelfs als onze hulp met 10 pct. vermindert, kan men niet spreken over discriminatie van Franssprekende landen. Op een dergelijke uitspraak moet toch worden gereageerd.

De heer Barzin vond dat mijn houding in de Zaïrese kwestie uiterst gereserveerd was. Het is voor iedereen duidelijk dat er verschillende taken en opdrachten zijn in een regering. De minister van Buitenlandse Betrekkingen is bevoegd voor Buitenlandse Zaken en houdt zich bezig met algemene politieke problemen met het buitenland, dus ook met Zaïre. De minister van Ontwikkelingssamenwerking is verantwoordelijk voor de specifieke taken van de ontwikkelingssamenwerking. Mijn gereserveerdheid is dus evident en een kwestie van deontologie.

Ik heb in de commissie al verklaard dat iedere minister zijn verantwoordelijkheid op zich neemt. Wij hebben meer dan werk genoeg. Ik heb mij gedragen zoals het hoort in deze aangelegenheid.

De heer Barzin vond het merkwaardig dat ik niet aanwezig was op de reis van Eerste minister Martens en minister Tindemans. Als de Eerste minister op staatsbezoek gaat, is het normaal dat de minister van Buitenlandse Betrekkingen meegaat. Op het ogenblik van de reis van Eerste minister en minister Tindemans had ik niets te zoeken in Zaïre.

**De heer De Belder.** — Leopold II is nooit in Congo geweest.

**De heer A. Geens,** minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Ik zie niet goed in hoe ik deze vergelijking moet opvatten.

**De heer Luyten.** — Hij had ook een baard.

**De heer A. Geens,** minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Ik was niet mee op reis omdat ik geen opdracht had. Het bezoek ging niet over ontwikkelingssamenwerking.

De heer Barzin vraagt wat de taak is van een minister als hij bevoegd wordt door de Eerste minister en de minister van Buitenlandse Betrekkingen.

Ik voel mij niet bevoegd. De beslissingen en de verantwoordelijkheden in verband met mijn departement neem ik zelf.

Het is niet de eerste keer dat ik iets dergelijks hoor. Ik begrijp niet waarop zulks wordt gebaseerd. Ik zou dan ook graag concrete feiten horen en niet alleen suggestieve beweringen.

Iedere minister moet zijn verantwoordelijkheid op zich nemen op zijn terrein, ik op het mijne en de minister van Buitenlandse Betrekkingen op het zijne. De Eerste minister heeft nog nooit in verband met Ontwikkelingssamenwerking ingegrepen. Ik heb geen enkele aanwijzing dat hij dat ooit heeft gedaan. Deze beweringen zijn dus niet juist.

De heer Barzin heeft verwezen naar de Europese dimensie en gevraagd wat wij bijdragen tot de Europese initiatieven. Ik heb daarop reeds geantwoord. In de Europese Gemeenschap wordt het percentage van de bijdrage van elk land vastgelegd. Dat is de normale procedure. Wij pleiten er steeds voor om op alle terreinen meer te doen, dat weet iedereen. Het zijn echter de grote landen die geneigd zijn op Europees vlak minder te doen. Op bepaalde gebieden is het dus moeilijk om vooruitgang te boeken, doordat de belangen van de Staten groter zijn.

Monsieur Hasquin, vous avez abordé la coopération universitaire et relevé des différences dans les textes et les chiffres. Voici quelques précisions. Le budget de la coopération technique

universitaire, fourni par le Fonds de la coopération, s'élève à 479 millions. Or, ce montant n'est pas repris dans le tableau, ce qui explique la différence observée. J'ajouterai que les frais de fonctionnement des universités s'élèvent à 586 millions et que les initiatives universitaires (cours en Belgique) représentent 68 millions. Quant aux initiatives propres des universités en matière de coopération au développement, elles se chiffrent à 110,5 millions. Cela nous donne un total de 1 243,5 millions auquel il faut ajouter les 5,2 millions relatifs au fonctionnement des secrétariats du VLIR et du CIUF.

Vous avez également abordé le problème des différences entre les crédits néerlandophones et francophones accordés aux ONG.

**M. Hasquin.** — A ce sujet, je poserai une question écrite dans le bulletin *Questions et Réponses*, monsieur le ministre.

**M. A. Geens,** ministre de la Coopération au Développement. — Je vous remercie, cela me permettra d'étudier la question et de préparer une réponse détaillée.

Vous avez également attiré l'attention sur le fait que chacun cherche à diminuer les sommes accordées à l'enseignement. J'ai déjà fourni des explications à ce sujet en commission, mais je tiens à répéter qu'il faut distinguer deux éléments, à savoir, d'une part, la coopération officielle et, d'autre part, les organisations non gouvernementales. Pour ma part, je suis convaincu qu'il faut consentir des efforts en faveur de l'enseignement non pas par la voie de la coopération officielle, mais par la voie des ONG. Songez à l'enseignant belge envoyé sur place qui pourra vivre décemment de son travail et à l'enseignant local qui reçoit un maigre salaire. Il convient d'éviter les difficultés sociales.

L'initiative canadienne que vous avez mentionnée pour l'enseignement universitaire me paraît fort intéressante, mais je tiens à en souligner le coût excessivement élevé. Pour maintenir leur institut politique, les Canadiens ont consenti de fortes dépenses malgré l'absence de professeurs canadiens. Vous n'ignorez pas que le problème se situe au niveau des frais de fonctionnement. Cette remarque s'applique d'ailleurs aux hôpitaux. La solution serait de trouver des universités acceptant ce genre de patronage.

Voorzitter, ik ben tegelijk te kort en te lang gegaan. Voor de aanwezigen, zeker voor het personeel, veel te lang, waarvoor mijn excuses.

Toch heb ik alleen gepoogd zo correct mogelijk te antwoorden op de gestelde vragen. (*Applaus.*)

**De Voorzitter.** — Vraagt nog iemand het woord in de beraadslaging over de begrotingsgegevens in verband met de kredieten Ontwikkelingssamenwerking of in verband met de interpellatie?

Quelqu'un désire-t-il encore intervenir dans la discussion des données budgétaires relatives aux crédits « Coopération au Développement » ou au sujet de l'interpellation?

Zo neen, dan verklaar ik de beraadslaging voor gesloten. Wat de interpellatie betreft, is het incident gesloten.

Personne? Dans ces conditions, je déclare la discussion close et, en ce qui concerne l'interpellation, l'incident clos.

De Senaat vergadert opnieuw morgen, donderdag 23 februari 1989, te 15 uur.

Le Sénat se réunira demain, jeudi 23 février 1989, à 15 heures.

De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

(De vergadering wordt gesloten te 23 h 55 m.)

(La séance est levée à 23 h 55 m.)